

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Лінгвістичний навчальний музей

К. Тищенко ©

ГЕНЕТИЧНА І МОВНА ПРАІСТОРІЯ УКРАЇНЦІВ₄

Гунські
старо-
житності

Синтез сучасних наукових знань

МЕНШИНИ:

10 Y-гаплогруп УКРАЇНЦІВ

10. Q

АСИМІЛЬОВАНА

ГУНСЬКА

(сибірська)

МЕНШИНА

Сибірська Y-гаплогрупа Q

- На спогад від сибірської меншини Q (до 4%) у нашій мові залишилися:
- запозичення *табір, онуча, каган, хан, жупан, пан*;
- топоніми *Гунча, Гуньки, Угнів* [вунів]! (місцева вимова, повідомив М.Бучацький, Овруч, Нагачів Лв (каз. **наґашы** ‘родичі з боку матері’), *Ногахівка* Хм, *Онута* Чв (монг. он-ууд), *Онитківці* Вн, *Оноківці* Зк (мад. он-ок), поріг *Унук*... ;
- прізвища *Гунченко, Винник, Абаровський, Балан, Боян, Ногач, -євський, Унченко, Онищук, Онисько*...

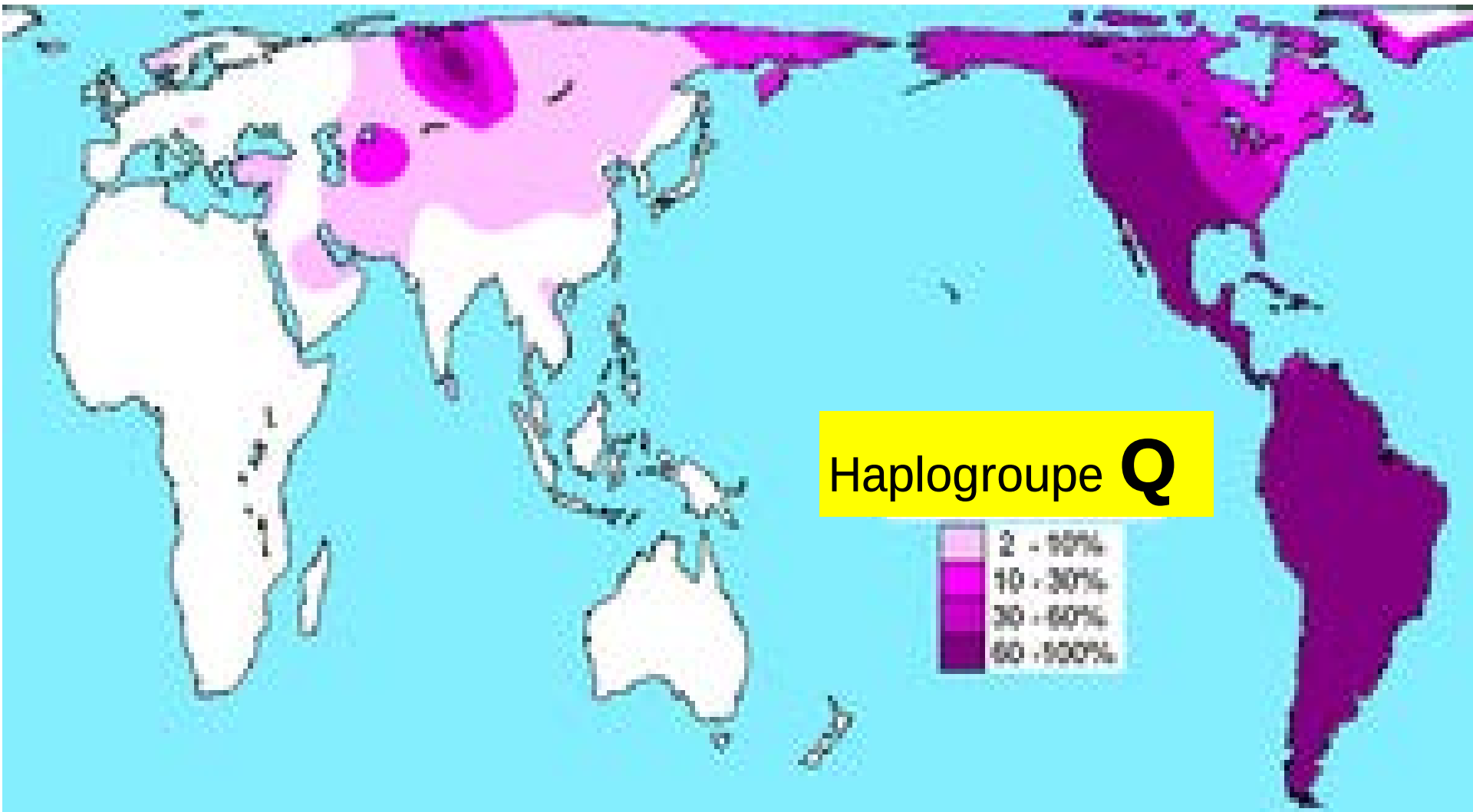
План

Вступ

- Нагачів лв, Ногачівка хм
 - Змійові вали
- Алани гунські і Турфан

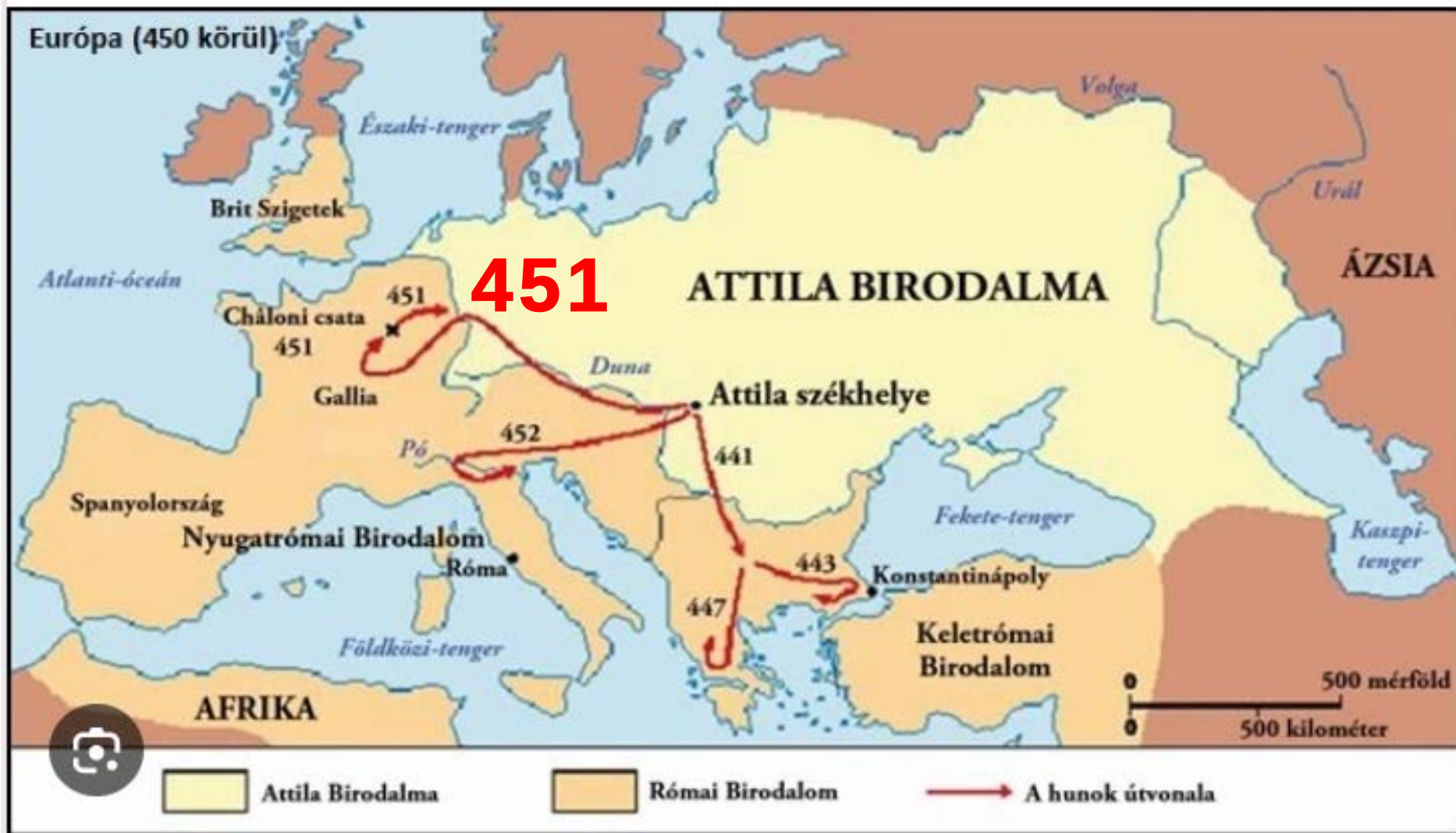
Висновки

Гаплогрупа Q у світі

IV-V ст. н.е. (● стоянки гунів за А.Амброзом)

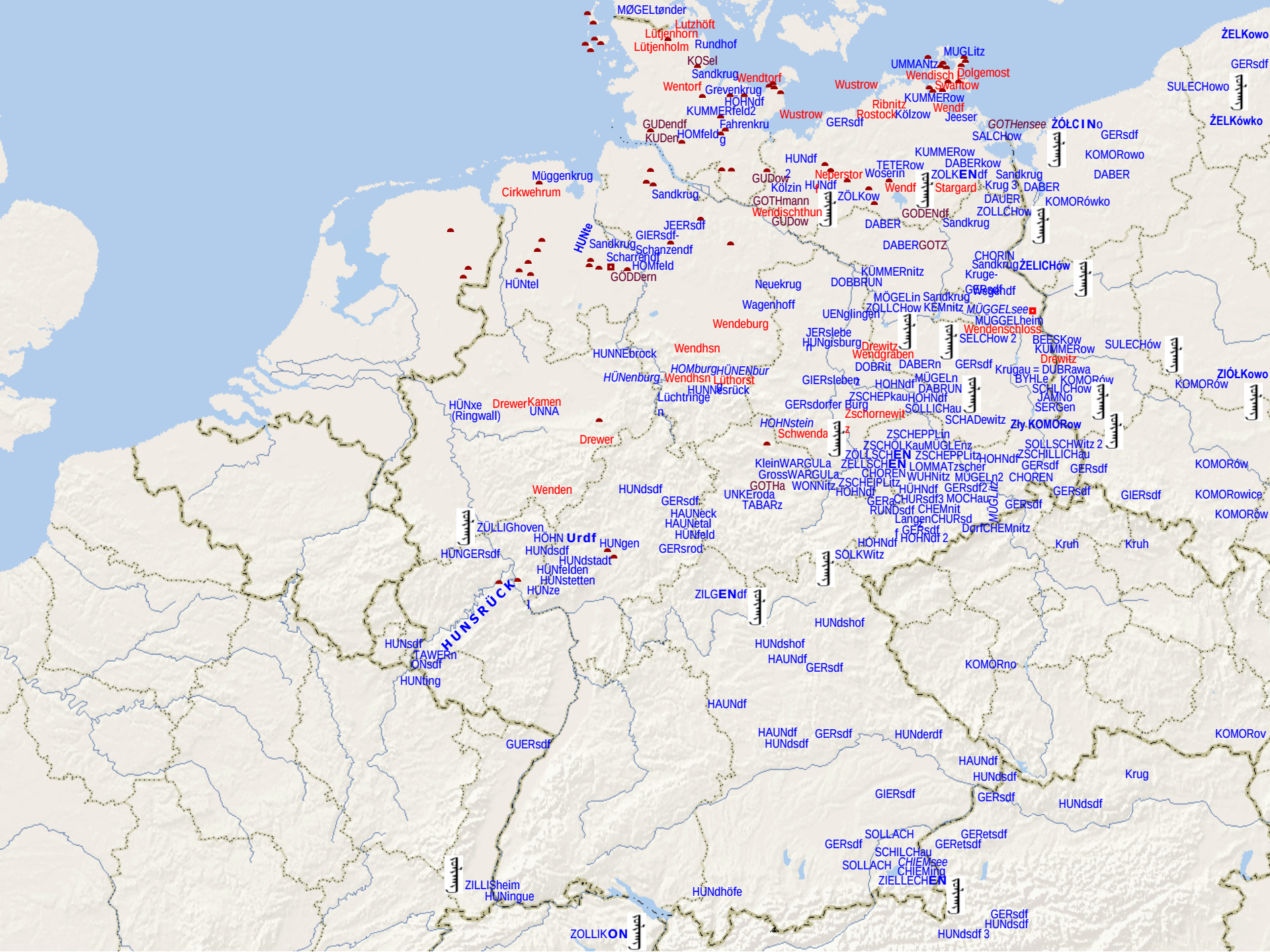

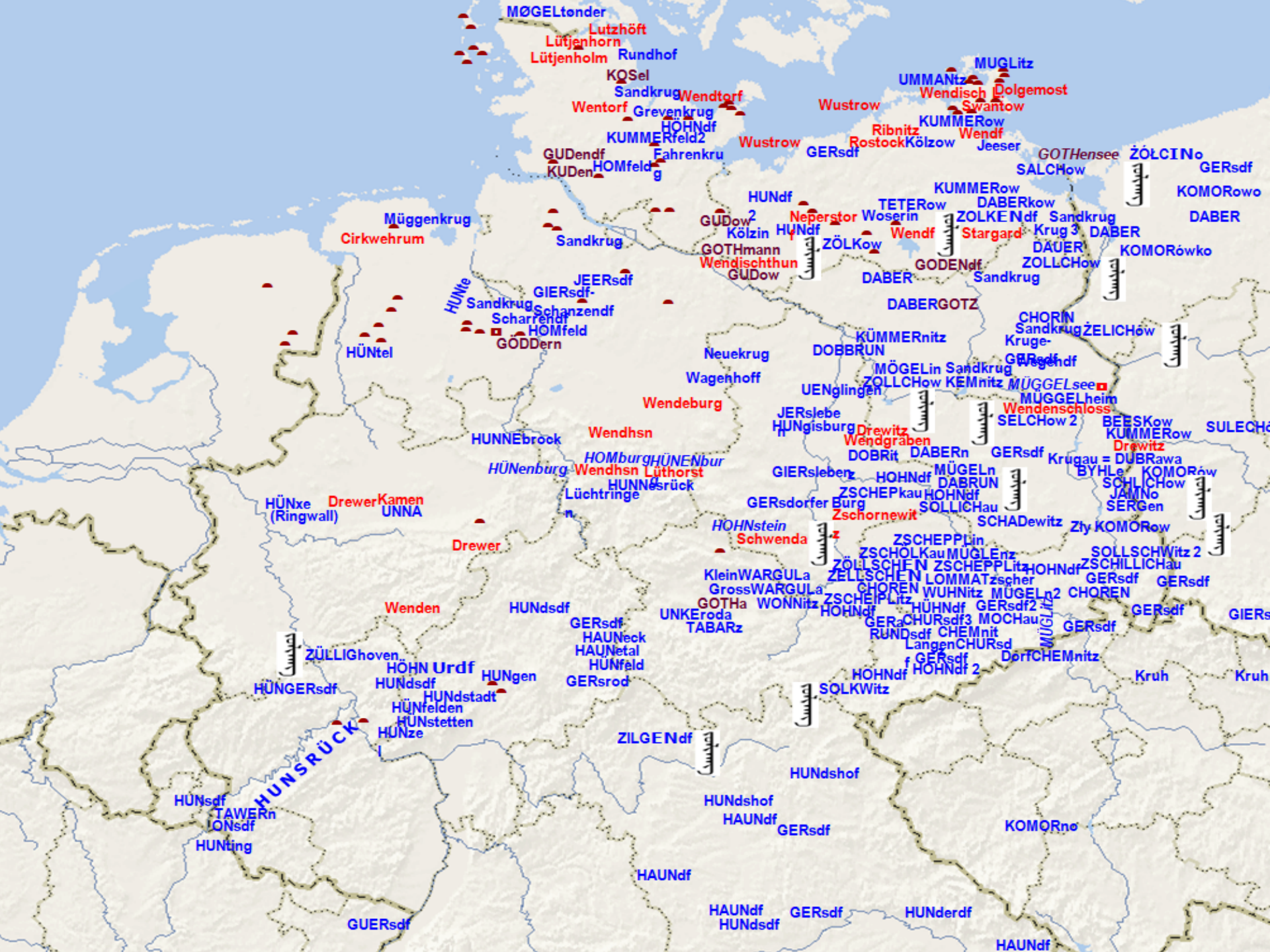
AZ EURÁZSIAI SZTYEPPEÖVEZET NÉPEI ÉS AZ
ŐSMAGYAROK - Julianus barátai

[Перейти](#)

Ареал топонімів від основи Змій-

Найраніший засвідчений на ім'я та історично визнаний проводир гунів

Uldin

🌐 25 languages ▾

Article [Talk](#)

[Read](#) [Edit](#) [View history](#)

From Wikipedia, the free encyclopedia

Uldin, also spelled **Huldin** (died before 412) is the first ruler of the [Huns](#) whose historicity is undisputed.

Etymology [\[edit\]](#)

The name is recorded as *Οουλδης* (Ouldes) by [Sozomen](#), *Uldin* by [Orosius](#), and *Huldin* by [Marcellinus Comes](#).^[1] On the basis of the Latin variants, [Omeljan Pritsak](#) and [Otto J. Maenchen-Helfen](#) argue that the name ended on *-n*, not the Greek suffix *-s*.^{[1][2]} [Hyun Jin Kim](#), however, argues that *-in* is a Greek suffix added to the name.^[3]

Ім'я Ульд чи Ульд.ин?

- Ім'я записане Созоменом як **Ουλδης** (Ouldes), Орозієм - Uldin, а Марцелліном Комесом - Huldin.[1] На основі латинських варіантів **Омелян Пріцак** і **Отто Й. Менхен-Гельфен** стверджують, що це ім'я закінчувалося на -n, а не на грецький суфікс -s.[1][2] **Й.Менхен-Гельфен** вважає ім'я тюркським за походженням.[4] Він порівнює його з іменами **Ultinzur** і **Uldach** і стверджує, що тут є елемент *uld або *ult плюс зменшувальний суфікс *-in.[5] Вчений не дає етимології елемента *uld/*ult.
- **О.Пріцак** виводить корінь від дієслова öl-, яке збереглося в монгольській ол-джей (сприятливість, щастя, удача). [1] Він стверджує, що середній суфікс жеї спочатку був *di + ge, таким чином *öl-jige > öl-dige.[1] Замість монгольського ge гуннське тоді матиме суфікс n.[6] Таким чином, він реконструює форму *öl-di-n (щасливий, happy, lucky, fortunate).[6]
- **Хюн Джин Кім**, однак, стверджує, що -in є грецьким суфіксом, доданим до імені.[3] Хюн Джин Кім виводить це ім'я від загальнотюркського слова *alti, що позначає шість, порівнюючи його з чуваською формою ultta.[3] Він стверджує, що ім'я насправді було титулом і може вказувати на те, що Ульдін був одним із шести головних вельмож гунів, а не королем.[3]

OTTO J. MAENCHEN-HELFEN

THE WORLD OF THE
Huns

Studies in Their History and Culture

ULDIN

After the shadowy Balamber,²⁰⁹ Uldin is the first Hun mentioned by name. The literary evidence contains enough material for a picture, if not of the man, of his deeds. We know when and where he led his Huns into battle, and we even get a glimpse of the happenings in Hunnia.

In 400, Uldin was the ruler of the Huns in Muntenia, Rumania east of the Olt River. When Gainas, the rebellious former *magister militum praesentalis*, and his Gothic followers fled across the borders (see Chapter XII), Uldin "did not think it safe to allow a barbarian with an army of his own to take up dwellings across the Danube." He collected his forces and attacked the Goths. The short but sanguinary campaign ended with a Hunnic victory. Gainas was killed.²¹⁰ Because only eleven days later²¹¹ his head was displayed in Constantinople,²¹² the last fight probably took place near Novae, the place at the Danube nearest to the capital, connected with it by a first-rate road.²¹³

Метатеза плавних

§ 22. Рефлекси [ort], [olt]

Спільнослов'янські [or], [ol] у позиції перед голосним зберігають усі слов'янські мови: д.-рус. *ораница*, укр. *орати*, *орач*, білор. *араць*, болг. *ора*, *орач*, с.-х. *òрати*, *орáница*, польськ. *orać*, чеськ. *orati*.

У позиції перед приголосним початкові [or], [ol] у мовах східних і західних слов'ян дали по два рефлекси [ro], [lo] і [ra], [la]: д.-рус. *робота* (**orbota*, пор. нім. *Arbeit*), *ролия*, *ровьнъ*, *рости*, **роз-** (префікс), *лодия*, *локъть* і *ратай*, *рало*, *лань* (пор. лит. *álnis*), *лакомъ*; укр. *робота*, *рости*, *розум*, *лодка* і *рало*, *лань*; рос. *рост*, *равный*, *локоть*, *лодка* і *рало*, *лань*, *лакомый*; польськ. *robota*, *łodka*, *łokieć* і *radto*, *rataj*, *łania*, *łakomy*; чеськ. *robota*, *rozum*, *loket* і *řádlo*, *laň*, *lakomý*. Дифтонгах [or], [ol] на початку слова перед приголосним довгота голосного була лише при висхідній інтонації, тому в такій позиції *ort*, *olt* змінилися в *rat*, *lat*, а при спадній — голосний дифтонга був коротким, тому за цих умов *ort*, *olt* змінилися в *rot*, *lot*.

Найдавніші східнослов'янські писемні пам'ятки відповідно до спільнослов'янського [or], [ol] на початку слова перед приголосними засвідчують як *ра*, *ла*, так і *ро*, *ло*: *рало* (Ізб., 1073, 36), *лакомьствѣмъ* (Ізб., 1076, 239) і *робъ* (Ізб., 1073, 241), *розбоиникъ* (там же, 212), *локъть* (там же, 266).

Рефлексація *ort*, *olt*, очевидно, відбувалася в той час або близько до того, як і виникнення східнослов'янського повноголосся, ще до появи письма у східних слов'ян.

©К.Тищенко

Топооснови ЛУТ-/ ЛЮТ-/ ЛЮД- на Чернігівщині (за С. Павленком, майстерня)

- ур. ЛУТава .дзВИНятка у с. Ст Басань,
- с. ЛУТава = ЛЮТово : ур. ПІСКОВАТА;
- луг ЛУТава і випас ОБИРки у с. Карильське
- кут ЛУТаївка .ЯКОВенковка .ГУБАРівка у с. Дроздівка: дол. ЛОГВИНова,
- випас ЛУТове у с. Киселівка 687: ур. ЛУТове у с. Комарівка
- с. ЛУТайка 1001 біля с. Нова Гребля (тут і прізви. Лутаєнко, Лутченко)
- кут ЛУТи 66
- ур. ЛУТовая 815
- ур. ЛУТковщина у с. Карповичі 1177: Маяк, Парня
- ліс ЛУТівщина у с. Чскороходове: ліс ОПАРин, кут БОБРовиця
- кут ЛУТИНівка у смт Мих-Коцюбинське: ур. ГІРМАНка,
- о. ЛЮДем'є 1044
- о. ЛЮДемля 1042
- о. ЛЮДін 1045
- с. Городок ЛЮДський 754
- р. ЛЮТа 509 589
- с. ЛЮТий = ЛЮТов 1492
- с. ЛЮТіж 285
- с. ЛЮТово 628

- **Нагачів, Ногачівка**

(кадри 15-31)

(пор. казах. нағашы
`родичі з боку матері')

узб. НАР

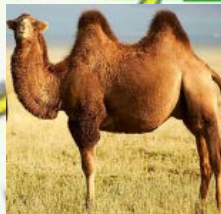
Нараївка

ПоноРа
узб. НАР

Хоняків

ХОНЯКІВ

Понора

Ганнопіль

Глинники

НОГАЧівка

Жуків

Ногачівка

ПОЛЯНЬ!

Полянъ

НЕТИШИН

Оринь

Колом'є

Улашанівка

Бачм

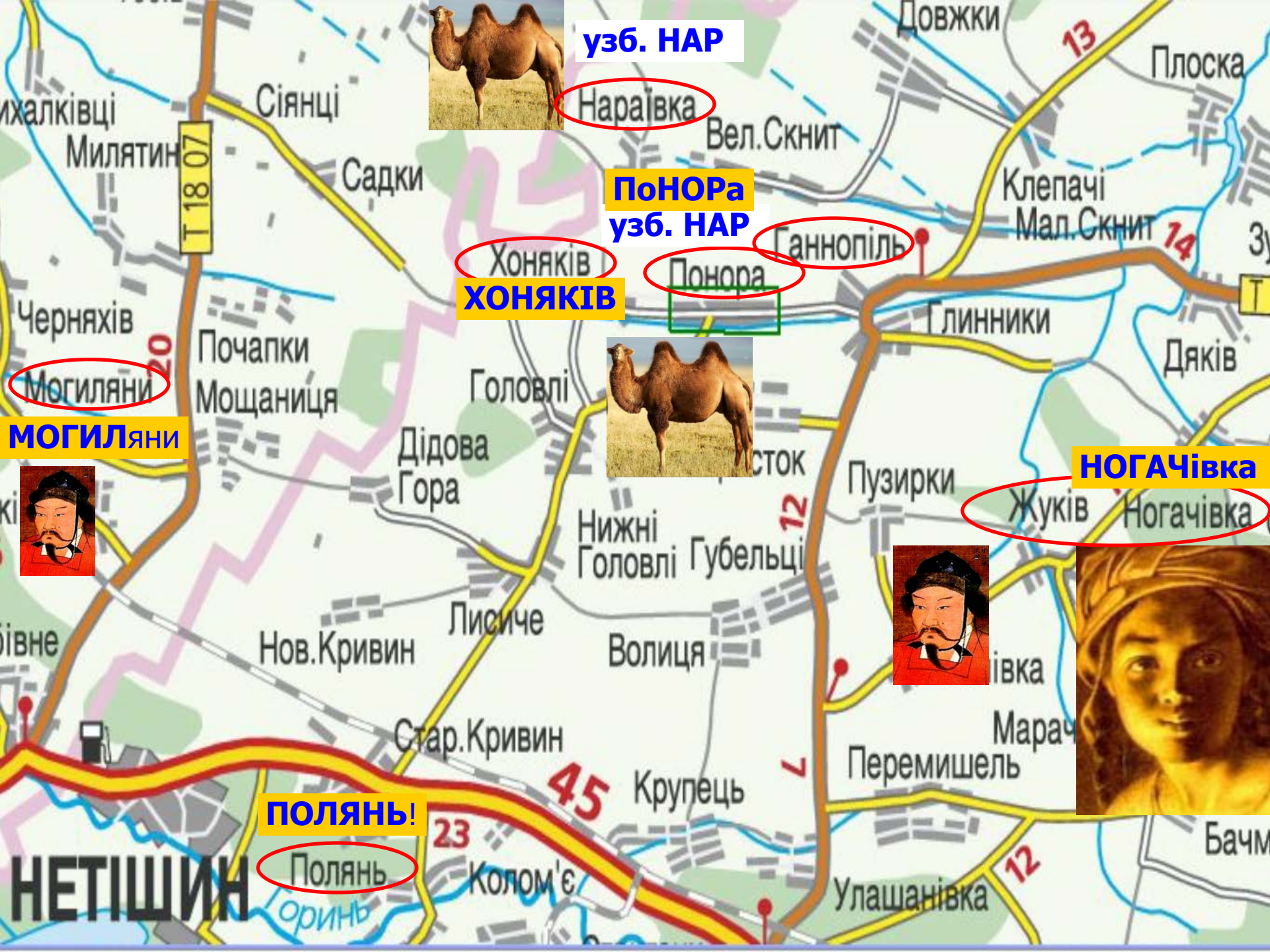
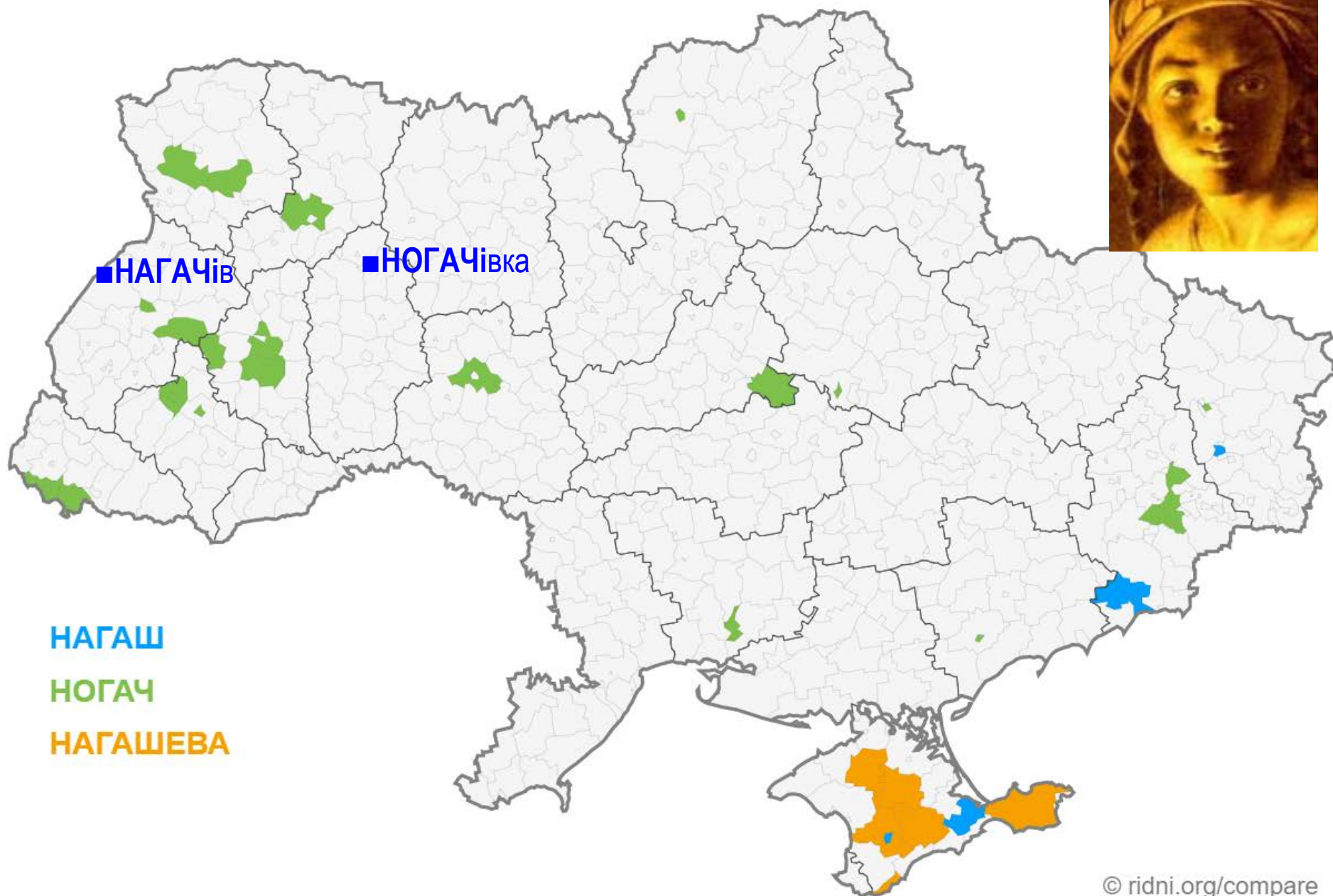

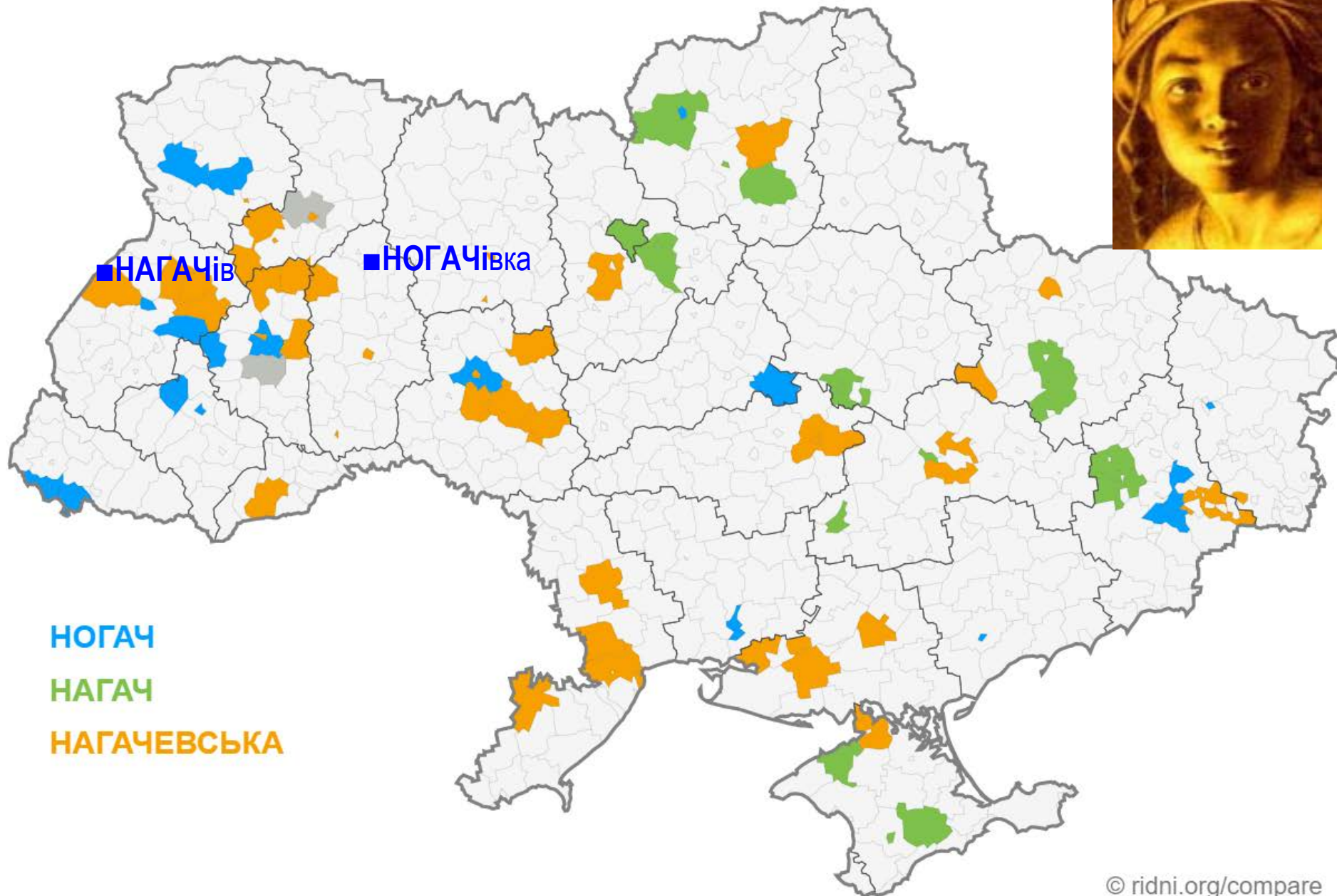

Рис. 5. Діти батька-казаха: 175 прізвищ Ногач ☉ < каз. наґашы 'родичі з боку матері', 126 Ногачевська, 114 Нагач, 26 Нагаш [<http://hidni.org/karta>] і однокореневі топоніми

НАГАЧІВ < казах. нағашы 'родичі з боку матері'

НАГАЧІВ <казах. нағашы 'родичі з боку матері'

Дослідження не за “класичними” правилами

Казахське слово

НАҒАШЫ

‘родичі з боку матері’

*Це факти лексики...
І хіба це українське слово?*

■ НАҒАЧів

■ НОҒАЧівка

А це факти топонімії

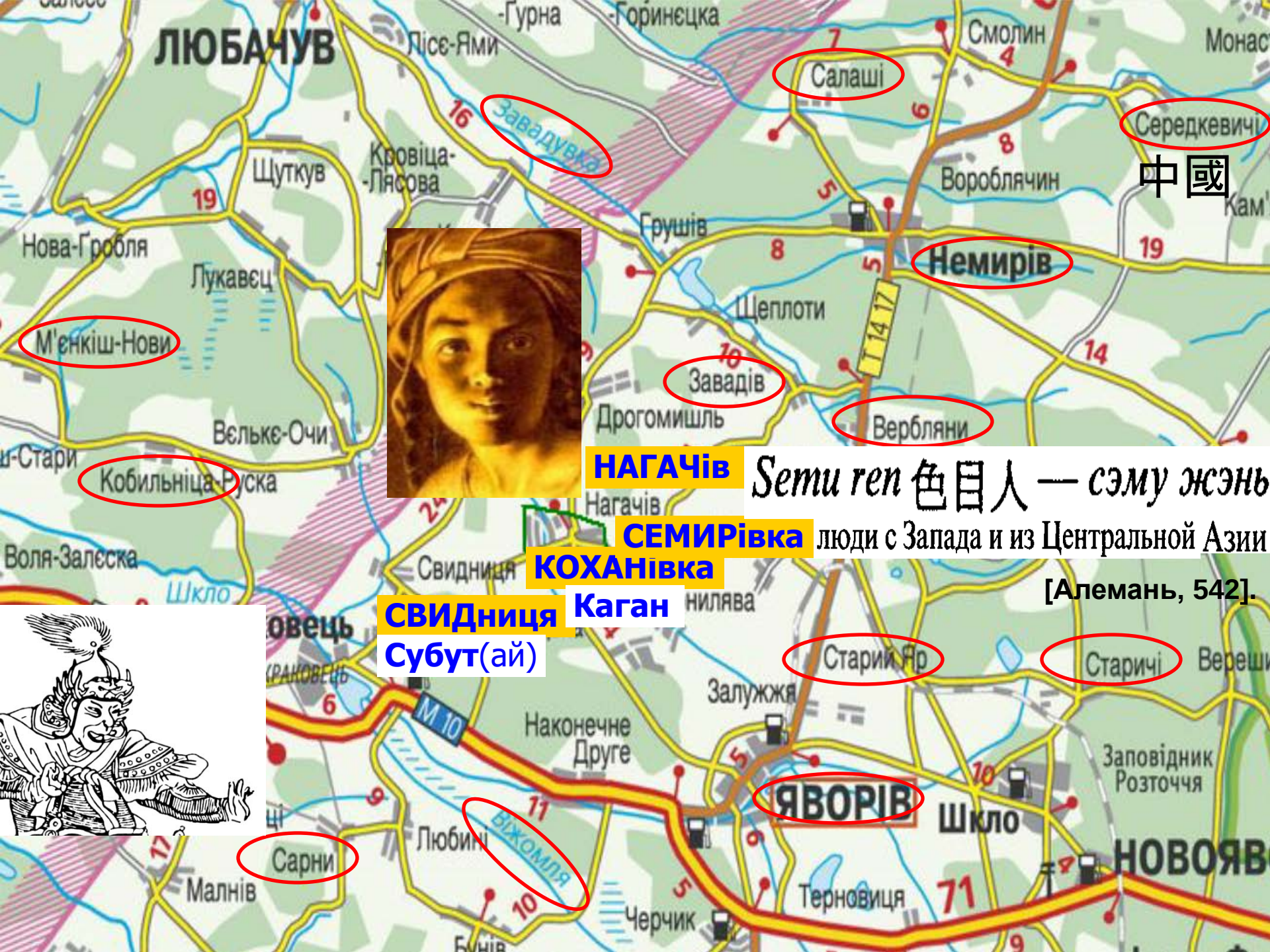
НАҒАШ

НАҒАШЕВА

НАҒАШЕВ

А тут факти антропонімії

ЦЕ СПРАВДІ ТАК – І САМЕ ТИМ ЦІННА ЇХНЯ
МОЖЛИВА ВЗАЄМНА ВІДПОВІДНІСТЬ !

ЛЮБАЧУВ

Завадувка

Салаші

Середкевичі

中國

Немирів

Завадів

Вербляни

М'єнкіш-Нови

Кобильніца-Руска

НАГАЧів

СЕМІРівка

КОХАНівка

СВІДНИЦЯ

Каган

Субут(ай)

Semi ren 色目人 — сэму жэнь

люди с Запада и из Центральной Азии

[Алемань, 542].

Старий Яр

Стариці

ЯВОРІВ

Шкло

НОВОЯВ

Сарни

Любині

Черчик

Терновиця

Бунів

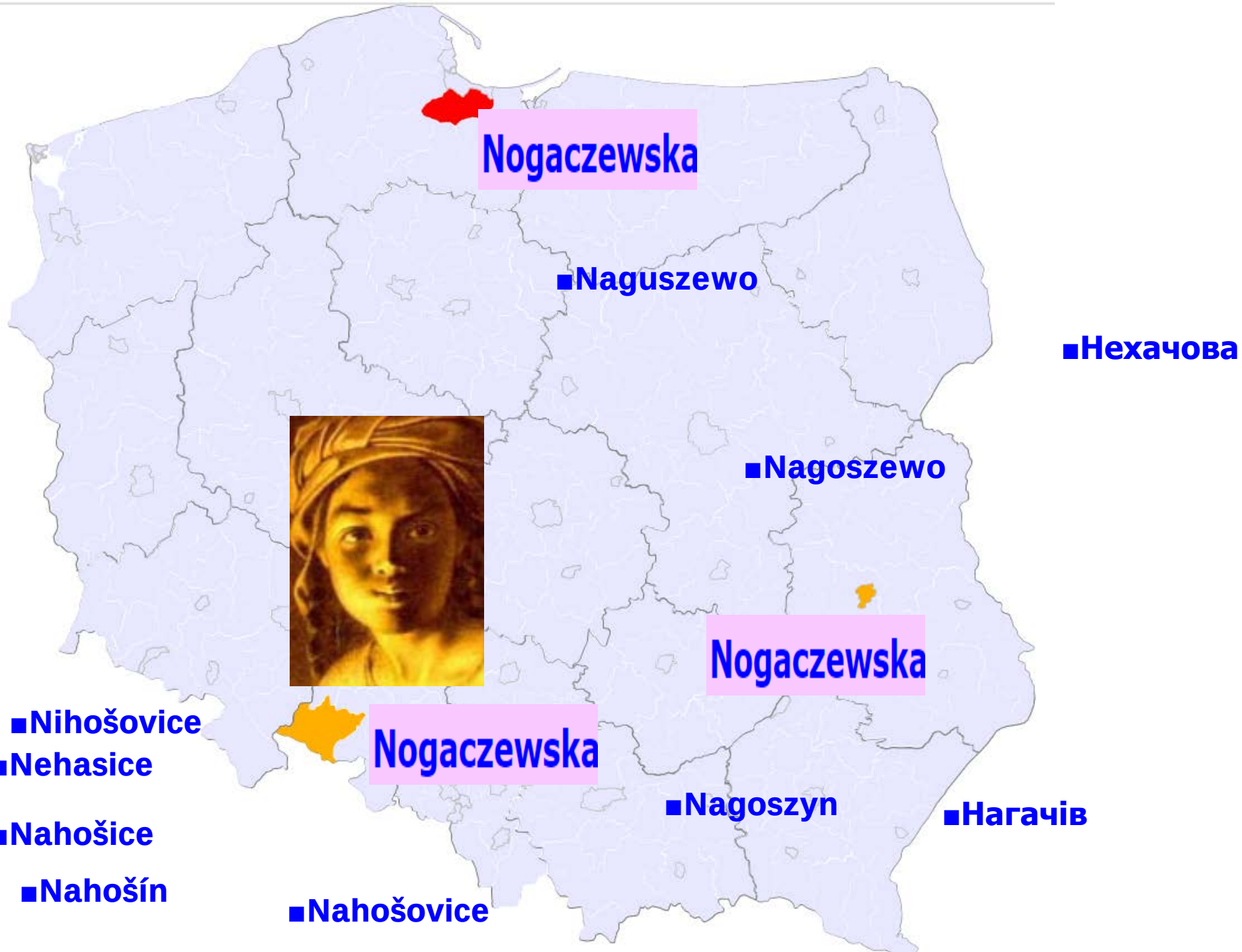
Наконечне Друге

Залужжя

Заповідник Розточчя

Вереші

Nekhachëvo | Brest

казах. нағашы 'родичі з боку матері'

[Read Article](#)

[Map Legend](#)

[Map Customizer](#)

МАГІЛёўцы

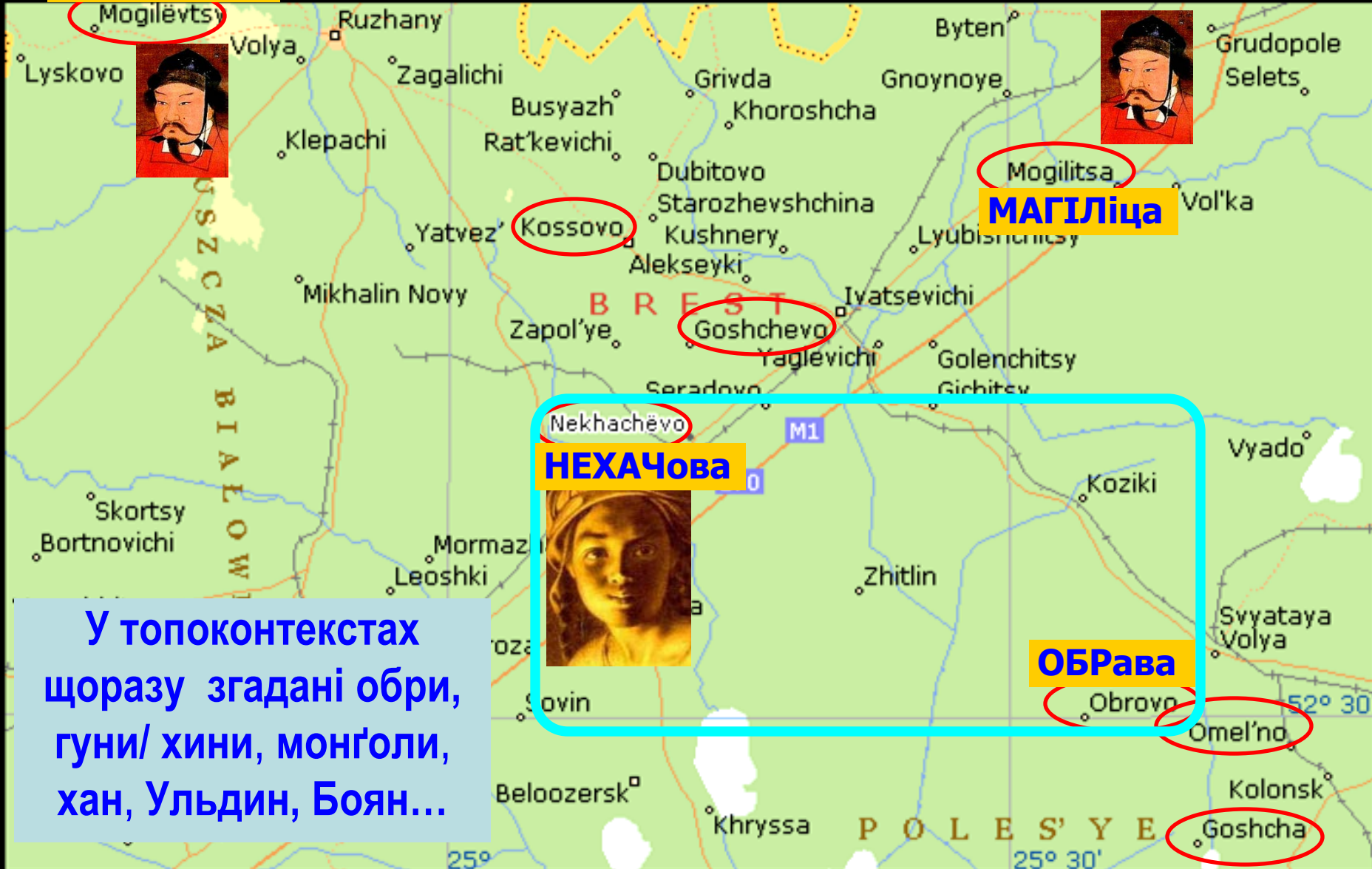
МАГІЛіца

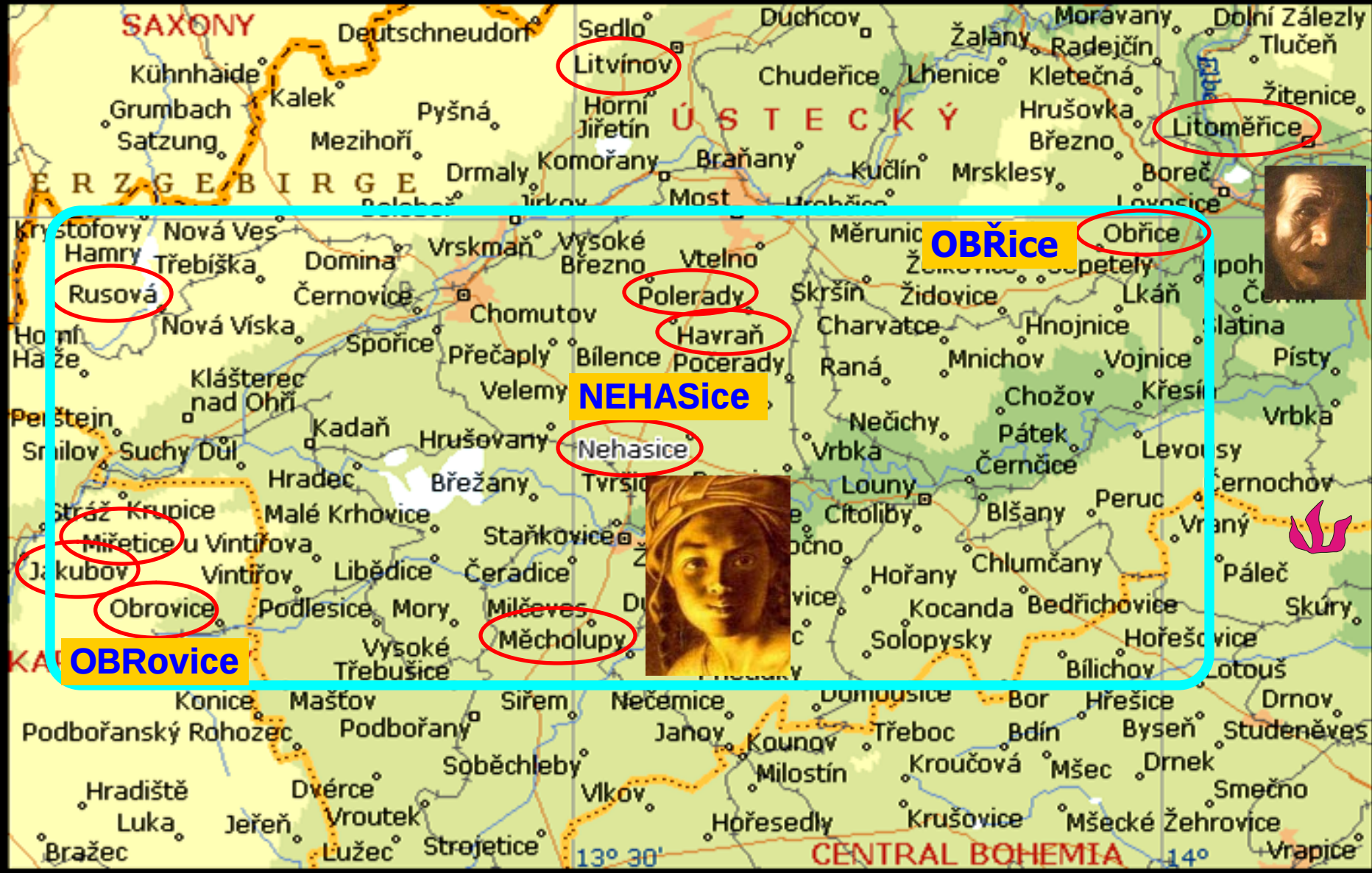
НЕХАЧова

ОБРава

У топоконтекстах
щоразу згадані обри,
гуни/ хини, монголи,
хан, Ульдин, Боян...

[Read Article](#)[Map Legend](#)[Map Customizer](#)

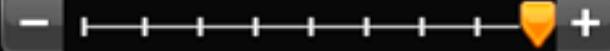
Nahošice | Plzeňský

казах. **НАҒАШЫ** 'родичі з боку матері'

[Read Article](#)

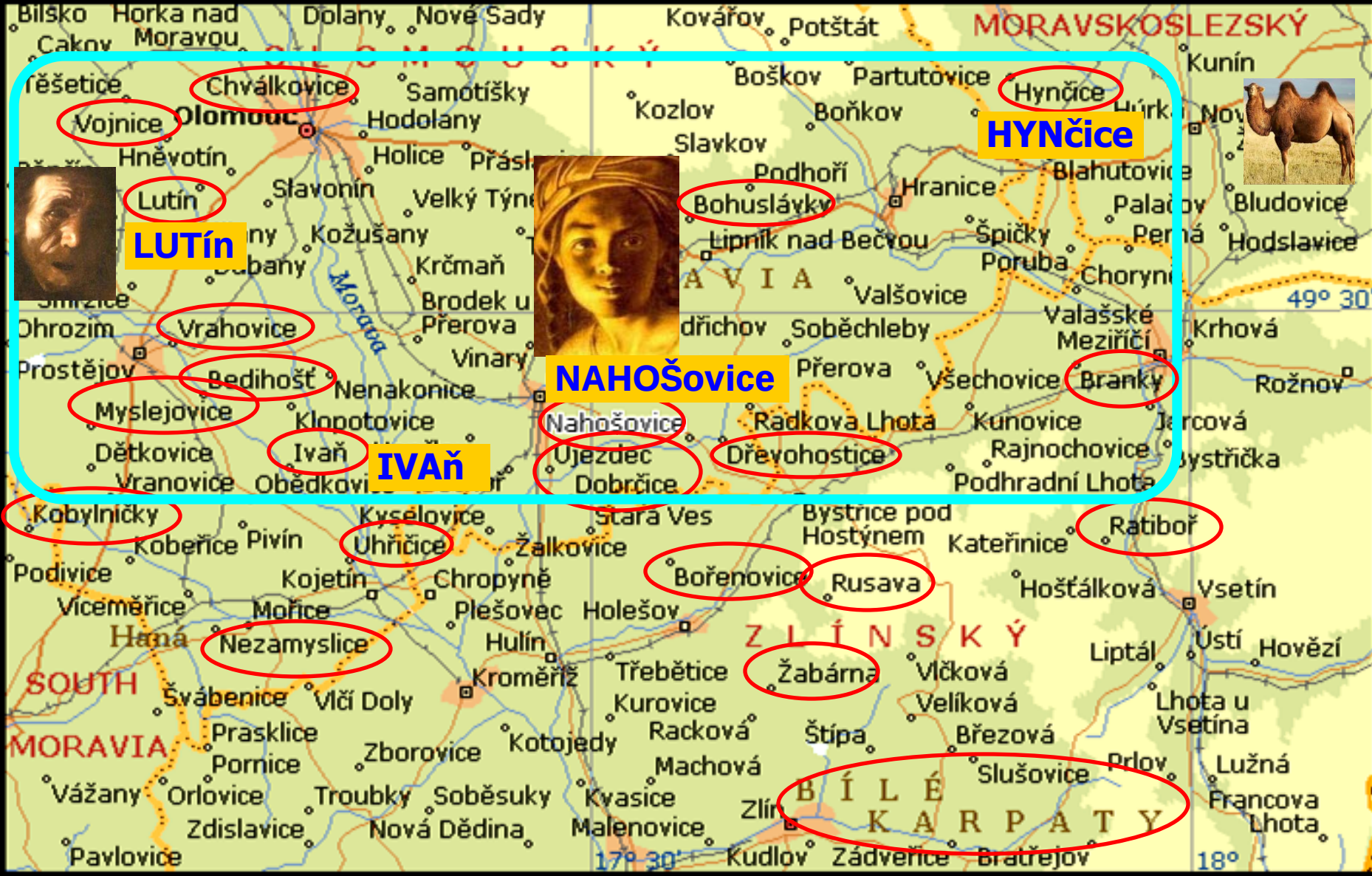
[Map Legend](#)

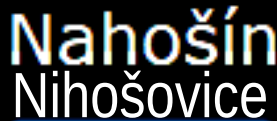
[Map Customizer](#)

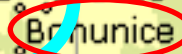
Nahošovice | Olomoucký казах. нағашы 'родичі з боку матері'

[Read Article](#)[Map Legend](#)[Map Customizer](#)

казах. нағашы ‘родичі з боку матері’

Map Customizer

СИСТЕМНІ ДОКАЗИ ГУНСЬКОГО ПЛАСТУ ТОПОНІМІЇ УКРАЇНИ

1. У своїй класичній праці про гунів О. Менхен-Гельфен наводить епізод втечі повсталого проти Візантії у 400 р. готського *Magister militum* Гайни з Фракії за Дунай [Maenchen-Helfen, XXX]. Проводир гунів Улдін вбив Гайну і надіслав його голову імператору Аркадію; той щедро віддячив Улдіну.

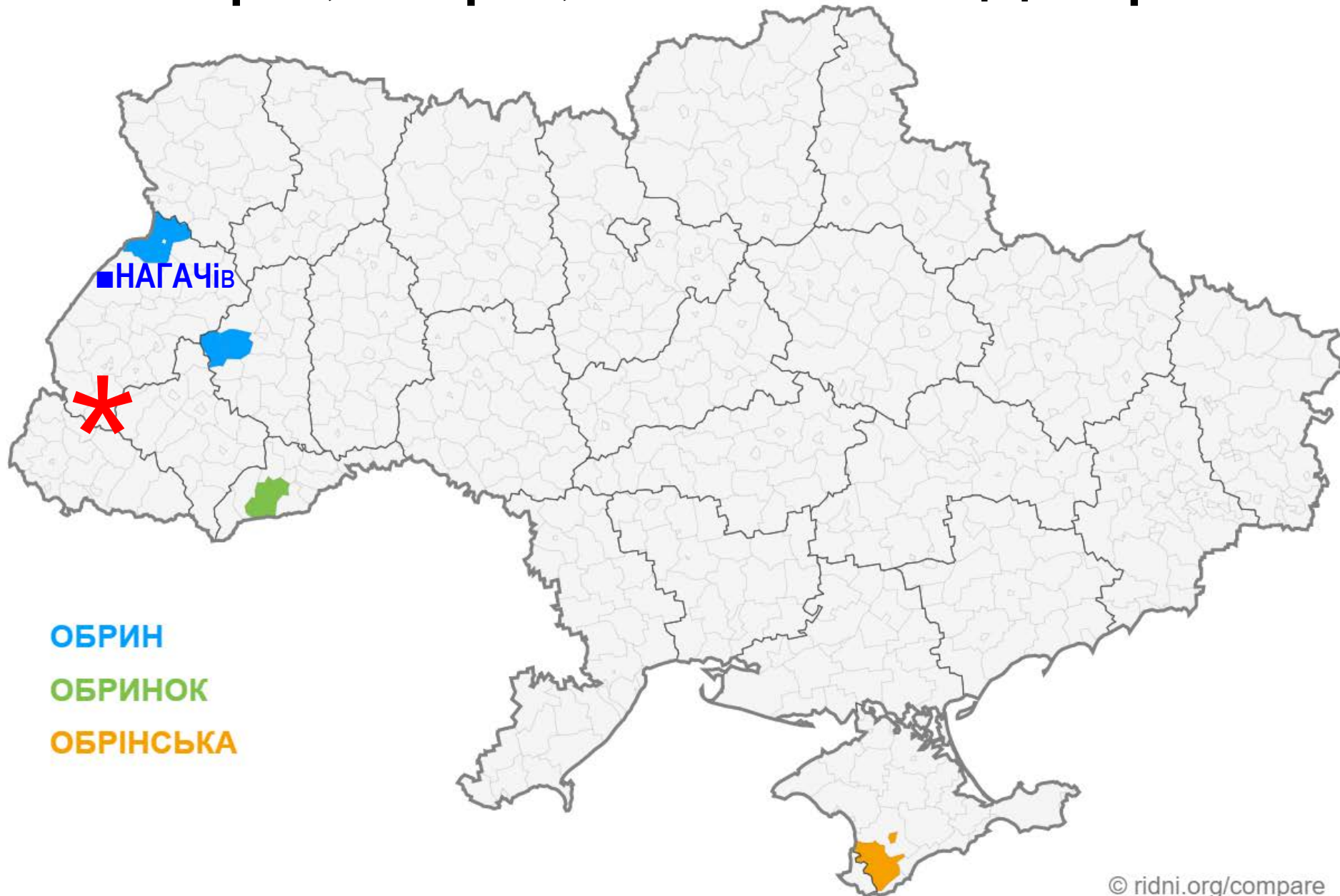
Вчинок степовика історично пояснимий. У ті роки про євангелізацію племен гунського кола у Наддніпрянщині згадує у листі до християнки Лети св. Героним/Ієроним: "Гуни вчать Псалтир (!), холодна Скіфія зігріта вогнями віри (це у 403 р.! – К.Т.), рум'яне військо готів возить з собою в походах церкву-намет; тому, можливо, і воюють вони проти нас на рівних, що мають однакову релігію"¹ [Hieronymus].

Християнізовані племена дедалі частіше наймалися до римського війська. 394 р. аланський ватажок Саул зі своєю кіннотою приєднався до військ Східного Риму Феодосія I. 398 р. і 402 р. алани служили Стиліхону, який був *Magister militum* Західної Римської імперії. Коли 405 р. Стіліхон стримував вторгнення на терени імперії готів Радагаста, проводир гунів Улдін привів своє плем'я з союзниками (германцями скірами) й найнявся на службу до римлян.

2. Після укладання орієнтаційної картосхеми півсотні потенційно можливих топонімічних продовжень основи Улд(ін)- було зауважено у західній частині слов'янського топонімічного ареалу помірну просторову близькість 17 топооснов нім.

¹ Hunni discunt Psalterium, Scythiae frigora fervent calore fidei: Getarum rutilus et flavus exercitus, Ecclesiarum circumfert tentoria; et ideo forsitan contra nos aequa pugnant acie, quia pari religione confidunt.

* “Обре, обре, сховайся добре...”

● Змійові вали

(кадри 33-56)

(слід пожеж : -150, -20 ...?,

кельти,

 280-350 ґоти,

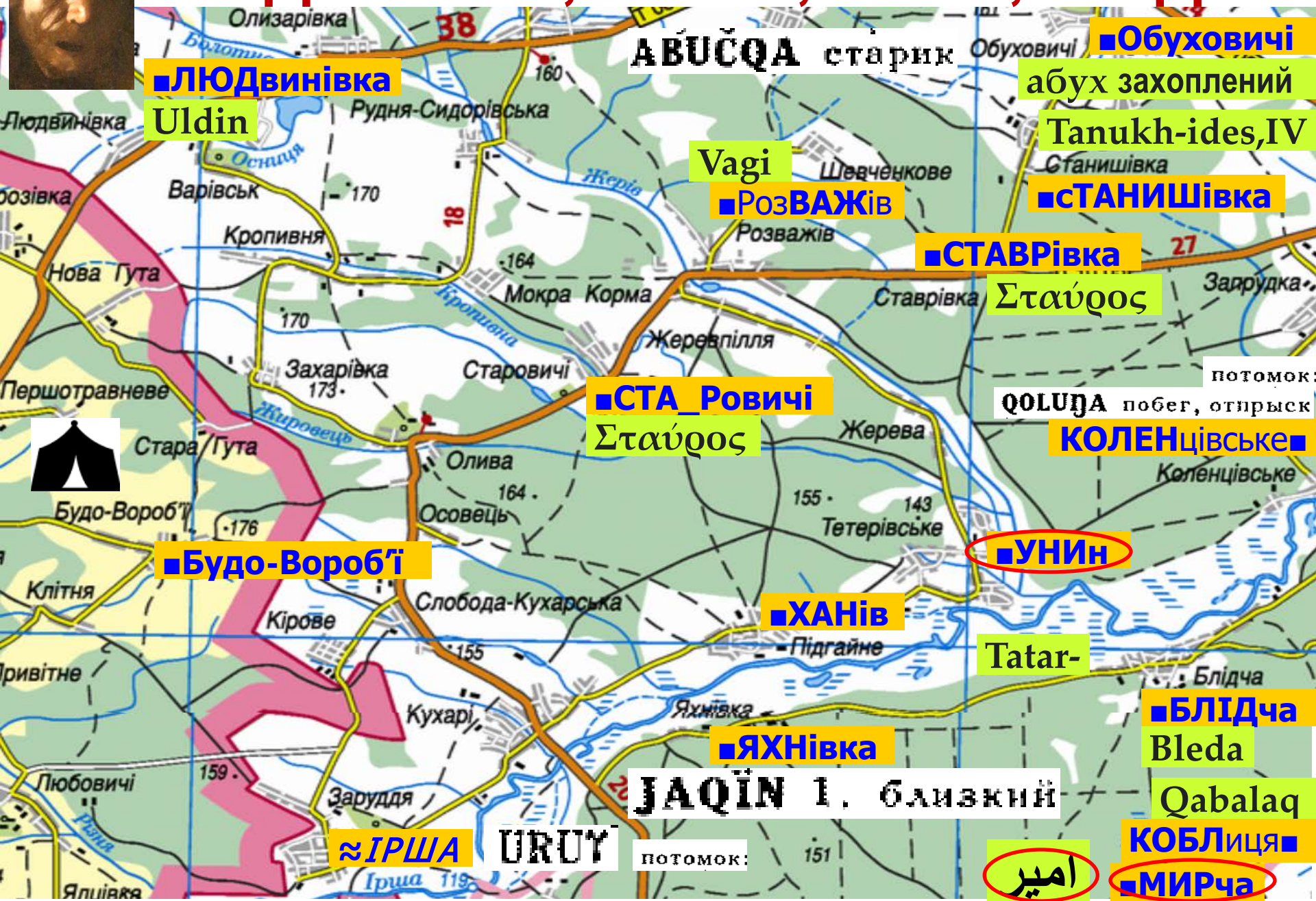
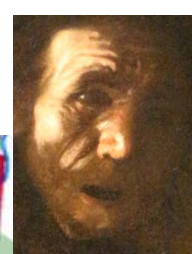
370-390 гуни,

 530 авари/ обри... Овруч,

944 деревляни,

1008 Володимир...)

ЛЮДВИНІВКА, ХАНІВ, УНИН, БЛІДЧА

■ ЛЮДВИНІВКА

Uldin

АВУЇСА старик

■ Обуховичі

абух захоплений

Tanukh-ides, IV

Vagi

■ РозВАЖів

■ СТАНИШІВКА

■ СТАВРІВКА

Σταύρος

■ СТА_Ровичі

Σταύρος

потомок:
 ρΟΛУРА побег, отырыск

■ КОЛЕНЦІВСЬКЕ

■ БУДО-ВОРОБ'І

■ УНИН

■ ХАНІВ

Tatar-

■ БЛІДЧА

Bleda

JAQ'IN I. близкий

Qabalaq

≈ ІРША

URUY

потомок:

■ КОБЛИЦЯ

امیر

■ МИРЧА

1.3

Любвиновка

ХГТ

■ ГУНин

■ ЯЗВИНЕЦЬ

■Городище

■ КОШевице

■ БУДище

Карта Шуберта, 20-6

■ БУТОВСЬКИЙ ЛІСОК

■ ЛЮТОВКА

■ СОЛОТВИНИ

■ ЯЗВИНКИ

■ СТЕПАНЧА

■ МИРЧА

■ КАЛИБУДИ

■ ОБИЩЕ

■ ЛЮДВИПІЛЬ

■ БУДКИ СНОВИДОВИЦЬКІ

Таль

~~МОНГ. ЦЕРЕГ
'ВІЙСЬКО'~~

монг. Білік
'закон'

монг. Білік
закон'

Бронник

МИРча

Химські гори

ПАРня

БУДА

Старая-буда

Знамен

Шебеное

139

Packa

Рябская - гурта

Ур. Новый Бродъ

Ур. Красный л.

Спектр

Гр. Скоробогатый

БУРКовица

~~Майданъ~~ Слова Колода

Майданъ Линк

Feen. d. 2. 1848

Цотация

Bottomo

Fato

Перевозка

Цукон

Рудня-пясковская

P. Hachre

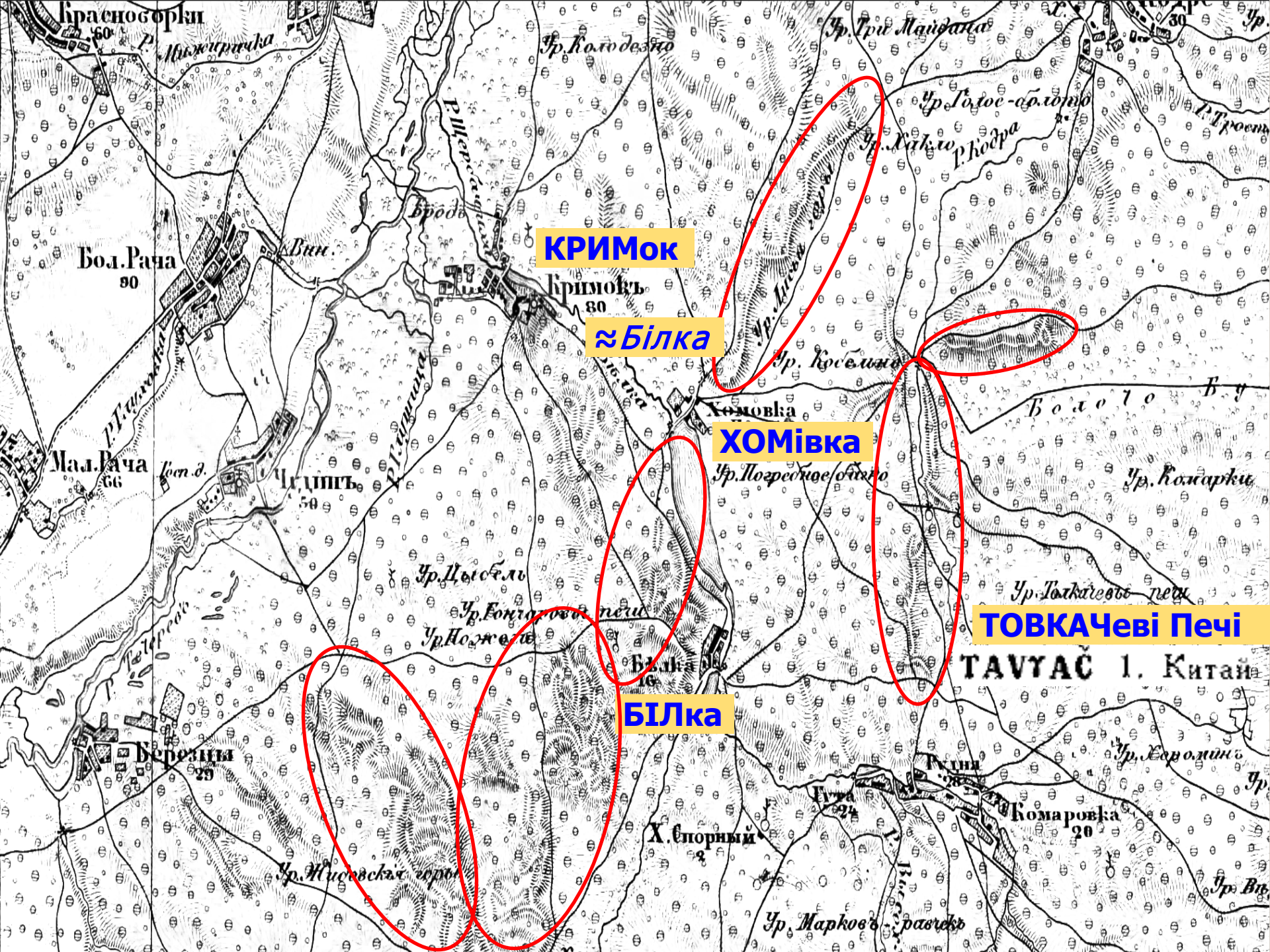
Пічовка

Уч. Меркантиль.

Руднянская-Михальская

Мига д'Ен

Recd.

КРИМок

≈ Білка

ХОМівка

ТОВКАЧеві Печі

БІЛка

ТАУУАЇ 1. Китай

■ ГУНин

■ ЛЮДВИНІвка

■ ІВАНків

УНИн■

■ ХАНів■

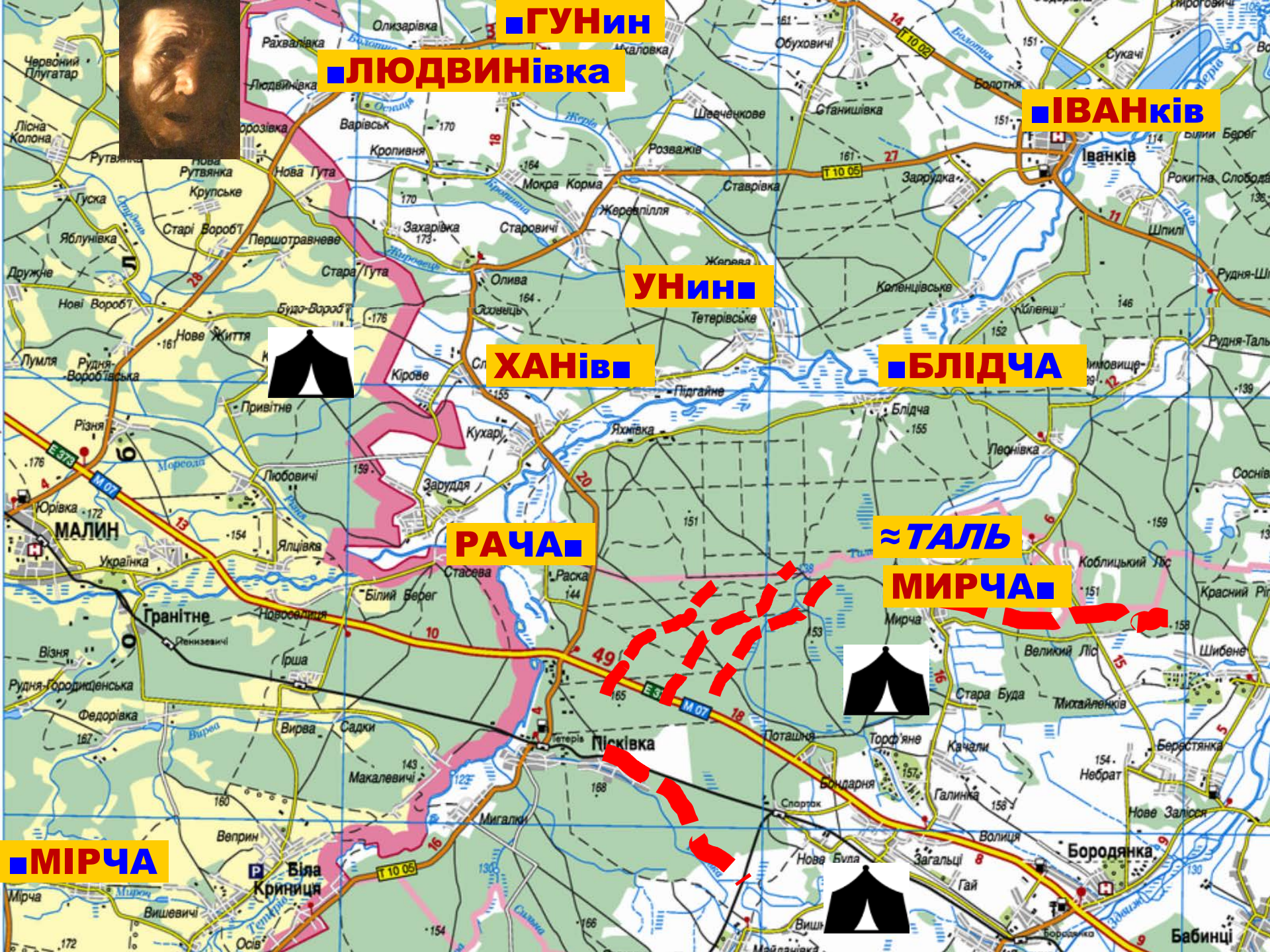
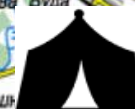
■ БЛІДЧА

■ РАЧА■

≈ ТАЛЬ

■ МИРЧА■

■ МІРЧА

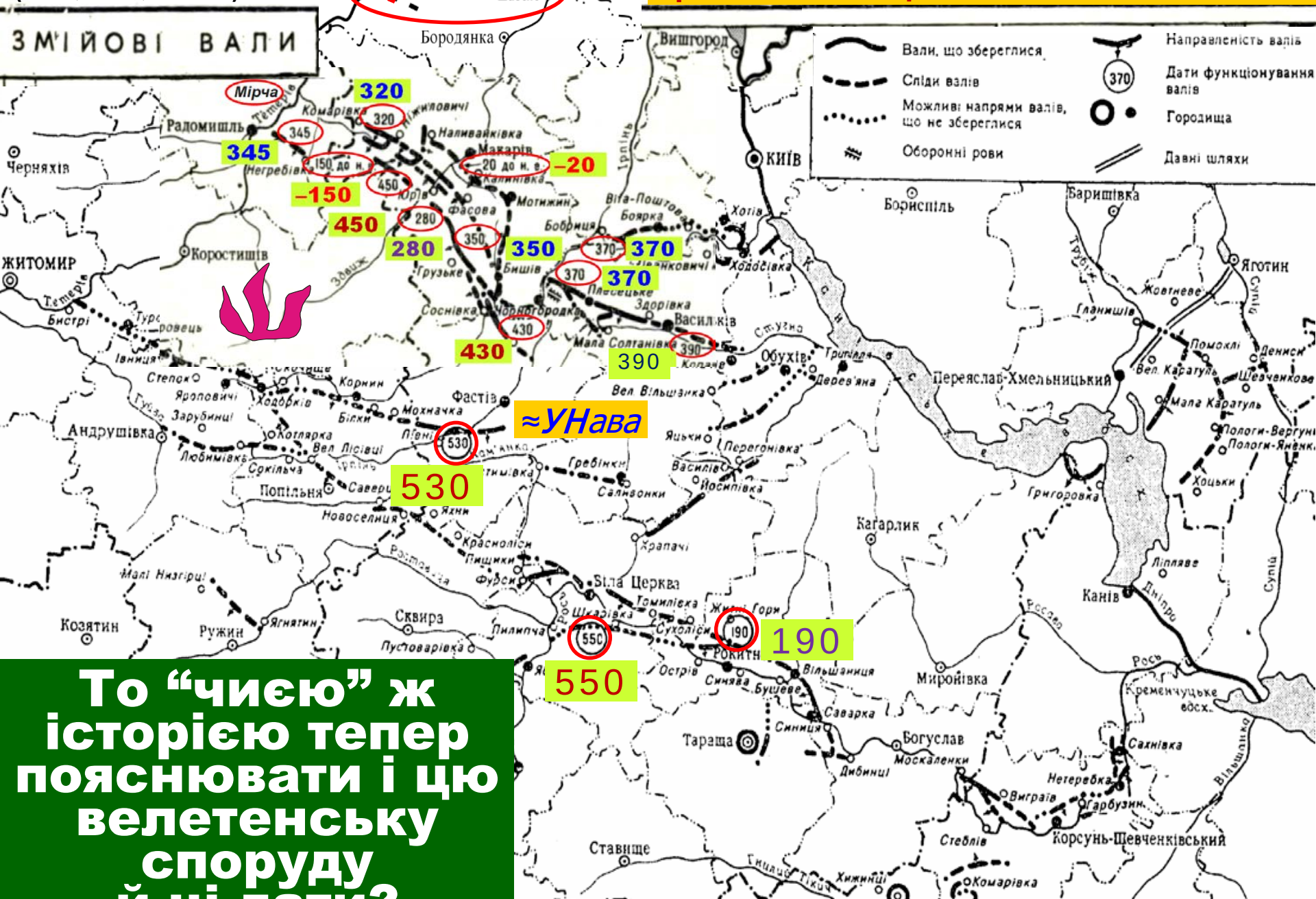

Карта А.Бугая з першими датами С-14 (УРЕ, т. IV, с. 281).

Виявляється, на цих валах загальною довжиною 1000 км (!) частокіл **горів** у одному місці у II і I ст. до н.е., у двох у IIIст., у 6 місцях у IVст., у двох у Vст.

ЗМІЙОВІ ВАЛИ

**То “чиєю” ж
історією тепер
пояснювати і цю
велетенську
споруду
й ці дати?**

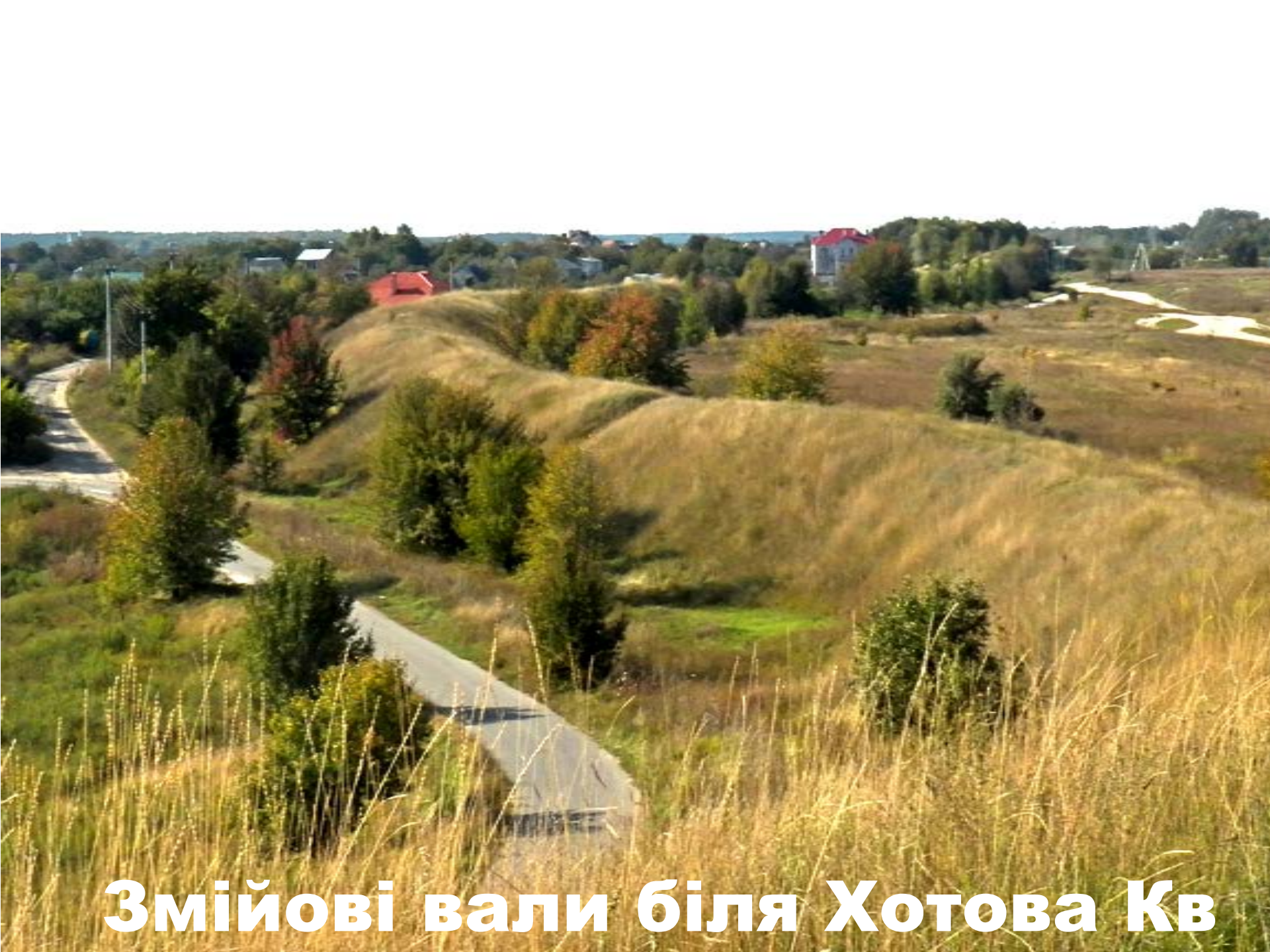
Загальна довжина всіх ліній валів бл. 970 км.

Валы, остановившие гуннов

А. Членов. Альманах «Ветер странствий». – Москва: изд. «Физкультура и спорт», 1976, вып. 11, с. 40-49.

Вал огромен. Я особенно ясно ощущаю это, проехав сквозь разрез его и взобравшись затем на вал с наружной, «напольной», стороны. Высота его – 8-9 метров, толщина – не меньше 20. А длина? В обе стороны вал уходит на километры, и конца не видно.

Вал зарос травой. Сверху открывается обширная панорама. На севере, под защитой вала, – ровное поле, на юге, куда смотрит напольная сторона, – долина реки Виты. Перед валом глубокий когда-то ров, из которого брали землю для насыпки вала. Сейчас за рвом вдоль него змеится дорога. Сам же ров – то глубже, то мельче, а местами и вовсе пропадает. Но сверху видна вся его трасса (включая и засыпанные со временем участки), видно и то, что он составлял единую систему с валом.

Змійові вали біля Хотова Кв

СПІЛКА З ГУНАМИ
V ст.

УКРАЇНА

UKRAÏNA

45к.

2003

© 2003 МНУ

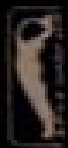

Змійові вали біля Плесецького Кв

М. П. КУЧЕРА

ЗМИЕВЫ ВАЛЫ

Среднего Поднепровья

«Змевы валы – памятник трудовых и
ратных будней населения Киевской Руси»

Epistola Brunonis ad Henricum II regem // Monumenta Poloniae Historica . T. I. Lwów , 1868. - P. 224-225 .

Senior Ruzorum,⁴⁾ magnus regno et divitiis, unum mensem retinuit me, et retinens contra voluntatem, quasi qui sponte me perdere voluissem, sategit mecum ne ad tam irrationabilem gentem ambularem, ubi nullum lucrum animarum, sed solam mortem et hanc etiam turpissimam invenirem. Jam cum non potuit, et de me indigno visio quedam eum terruit, duos dies cum exercitu duxit me ipse usque

ad regni sui terminum ultimum, quem propter vagum hostem firmissima et longissima sepe undique circumclausit. Salit de equo ad terram; me praeunte cum sociis, illo sequente cum maioribus suis egredimur portam. Stetit ipse in uno, nos stetimus in alio colle; amplexus manibus crucem Christi ferebam, cantans nobile carmen: *Petre, amas me? pasce oves meas!*⁵⁾ Finito responsorio misit senior maiorem suum ad nos in haec verba: *Duxi te, ubi mea desinit terra, inimicorum incipit. Propter deum*

The Letter of Bruno of Querfurt to King Henry II: On His Alliance with the Pagans¹

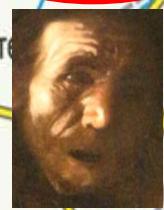
Translated by W.L. North from the edition and notes of H. Karwasinska, Monumenta Poloniae Historica series nova, t.IV:3, Warsaw: Panstowowe Wydawnictwo Naukowe 1973, pp. 97-106.

Certainly, an entire year has now fulfilled its days and months since we left the Hungarians, where we stayed for a long time though to no purpose, and set off for the Petchenegs, the cruelest of all pagans.¹⁰ The lord of the Rus',¹¹ a man great in his reign and wealth, kept me for one month, and striving against my will, he argued with me, as if I was someone who wanted to destroy myself voluntarily, that I not go to such an irrational nation, where I would find no profit in souls, but only death, and that of the foulest kind. But when he was unable to convince me and a certain vision about unworthy me terrified him, he himself along with his army took me two days journey to the farthest boundary of his kingdom, which he had enclosed on all sides with the longest and most solid of fences because of the roving enemy. He leapt from his horse

■ **ЛЮДВИНІВКА**

Людвинівка

Антонівка

Халча

БАЛИКО-

Балико-Щучинка

Іванівка

Демівщина

ліс **ПЕЧЕНИЖЕЦЬ**
біля р. **РОСАВА**
(литов. док. XV ст.)

МАКЕДОНИ

ТУЛИНЦІ

Тулінці

КАГАРЛИК

– столиця ПАЧИНАКІЇ

р. **РОСАВКА** =
РОСАВА (істор.
назва [СГУ, 474])

САВИНЦІ

(Савинці)

ШУБІВКА

СТОЛИЦЯ УДІЛУ
***ТОРЧЕСЬК**

Шарки

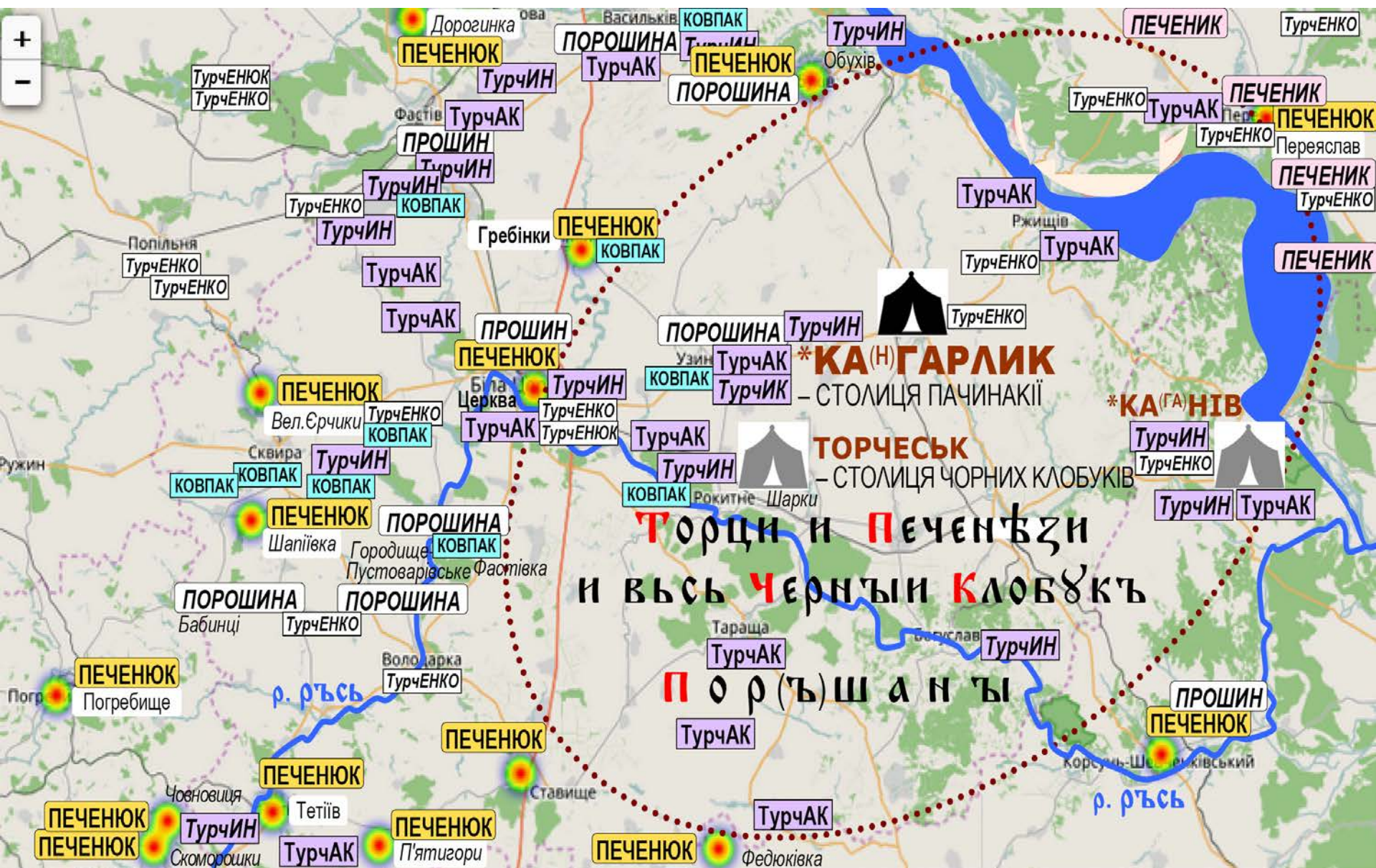
РОСАВА

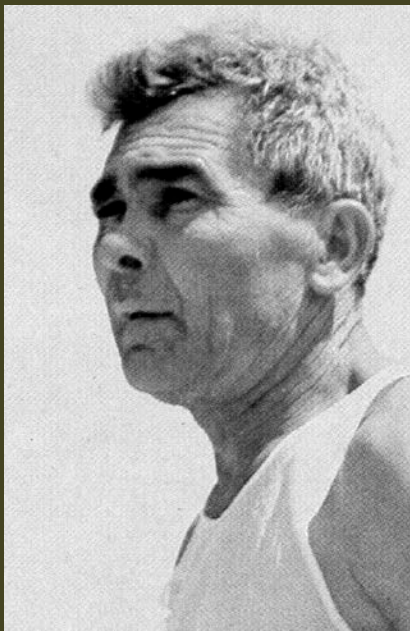
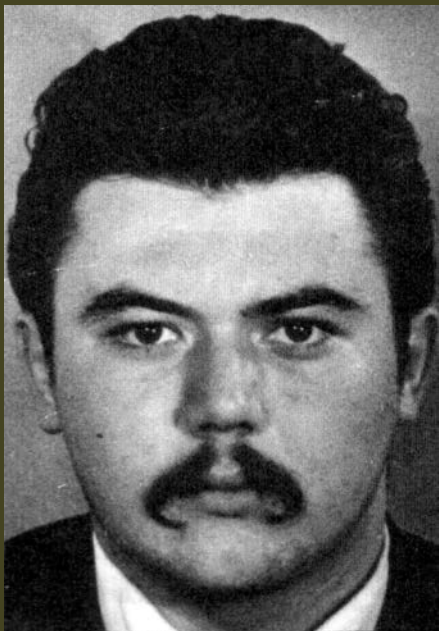
КОЗАРІВКА

МИРОНІВКА

Копіювата

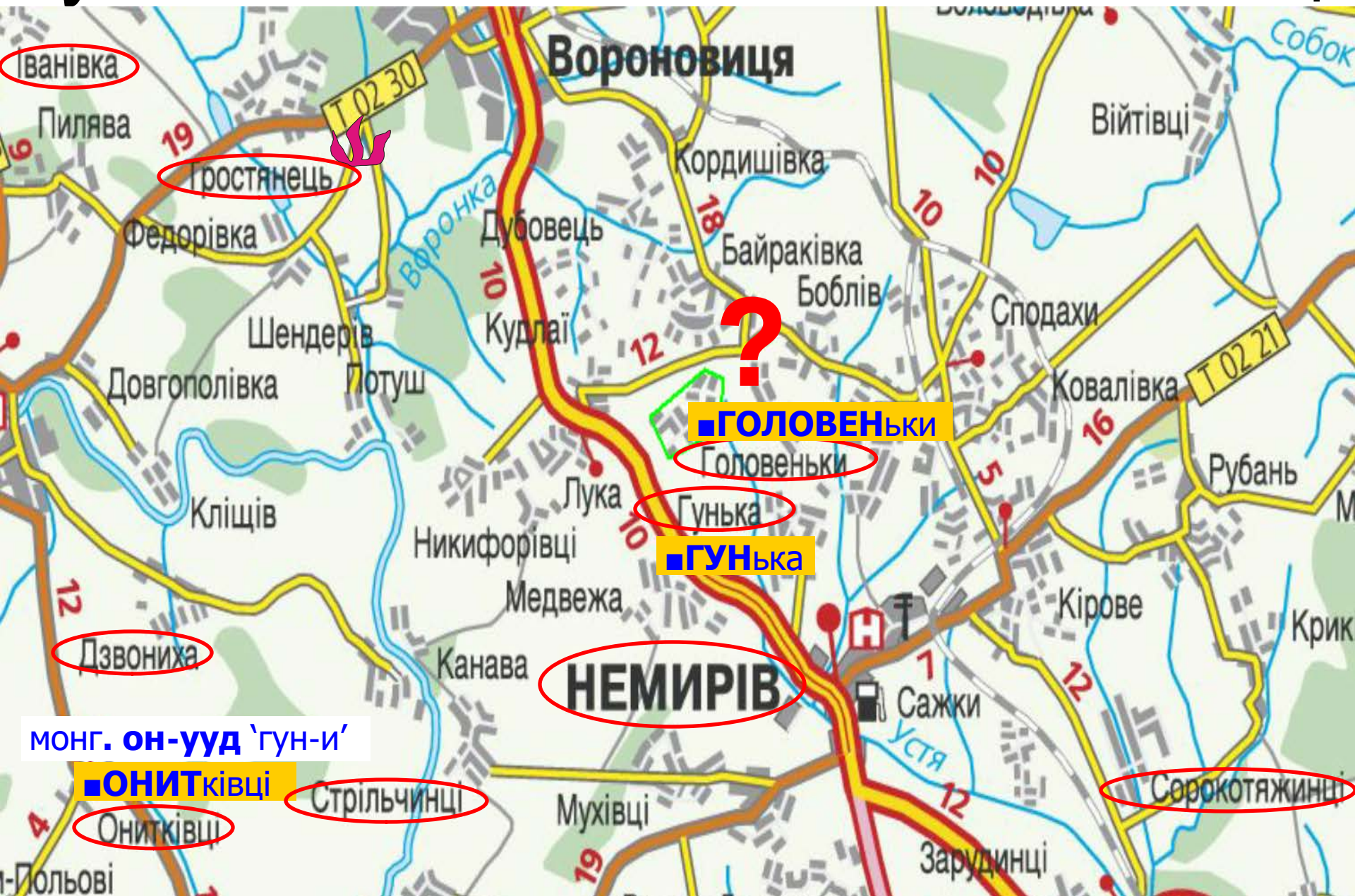
Кагарлик – столиця печенігів

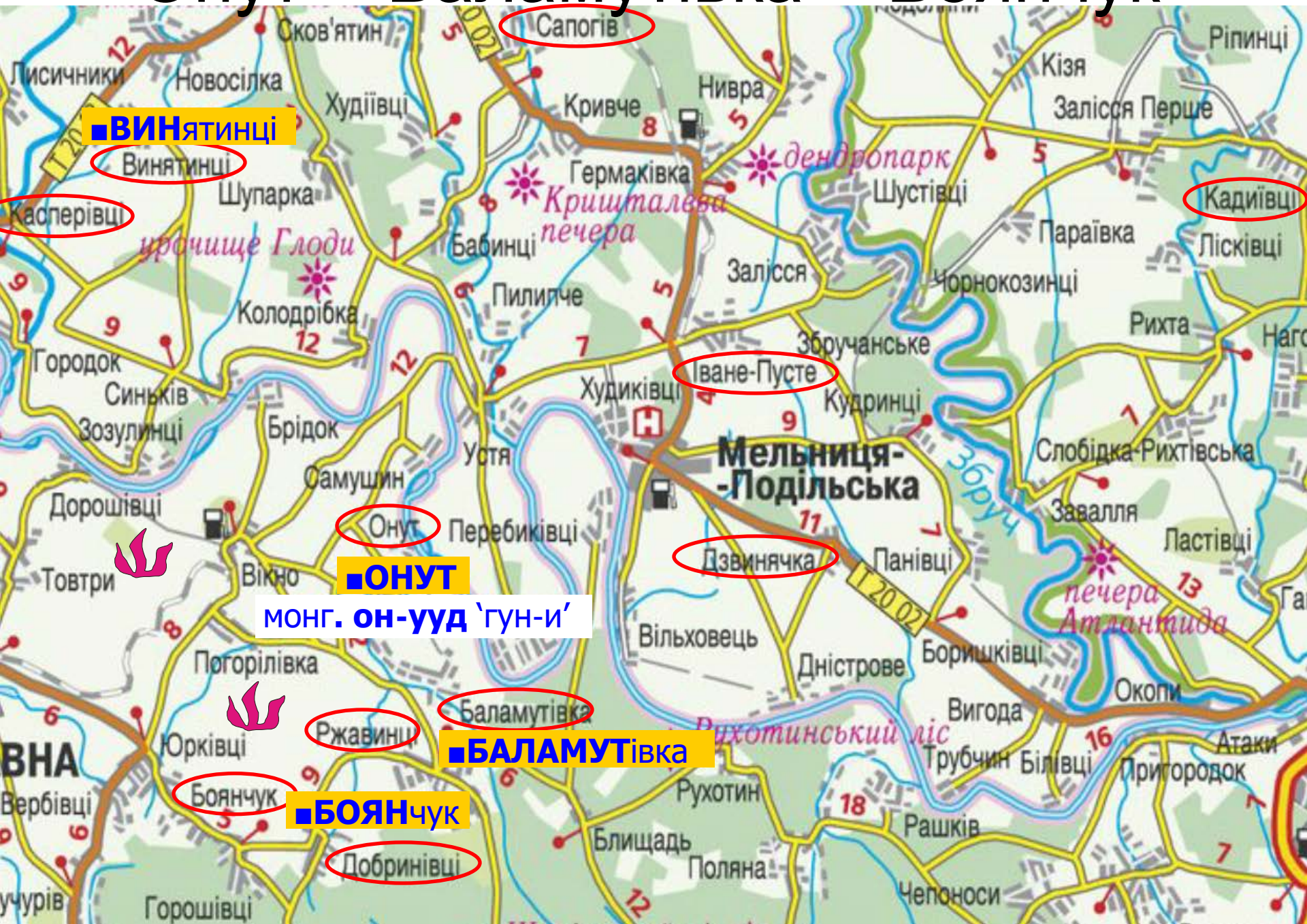

Фенотипи туранідів

Гунька ~ Головеньки ~ Онитковиці

Онут ~ Баламутівка ~ Боянчук

- **Алани гунські
і Турфан**

(кадри 58-102)

узб. НАР

Нараївка

ПоНОРа
узб. НАР

Хоняків

Понора

ГОЛОВЛІ

?

ГОЛОВЛІ

НОГАЧівка

Жуків Ногачівка

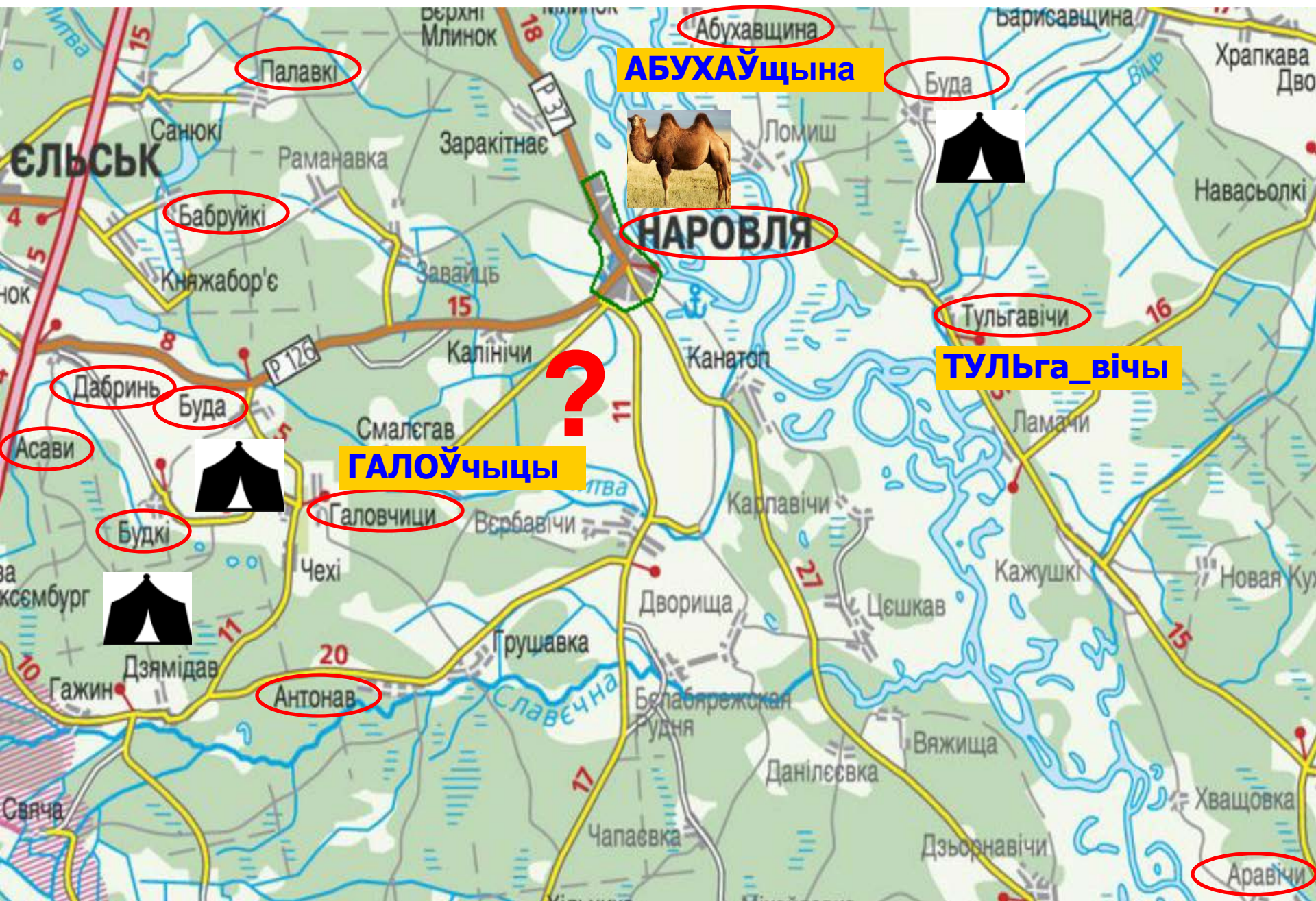
НЕТИШИН

Полянъ

Колом'є

Улашанівка

Бачм

Тулити 'притискати' (!) [Фасмер, IV]

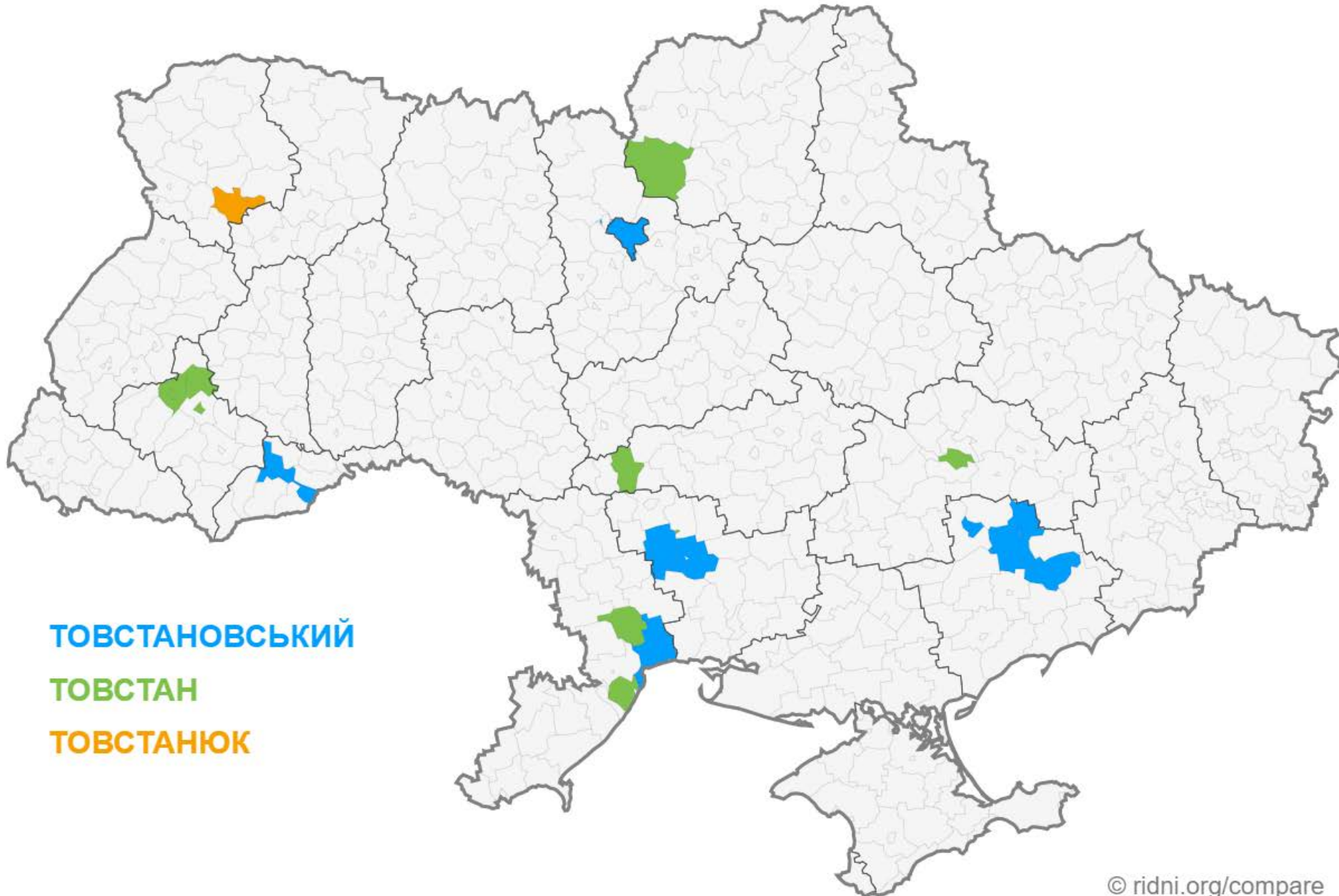
«укрывать, прятать, закрывать», *приту́лѣть, притѹл*
«приют», *вту́лѣть* «воткнуть», *втѹлка, затѹлка* «затычка»,
укр. *ту́лѣти* «прикладывать, прижимать», *вту́лѣти* «засунуть»,
блр. *ту́ліць* «укрывать», цслав. *затулити* «прятать», болг.
ту́ля, сербохорв. *ту́лити, ту́лѣм* «тушить», словен. *túliti, -im*
«сжимать, прижимать», *pritúliti se* «пригнуться», чеш. *touliti,*
tuliti «прижимать», слвц. *túlit'sa* «прижиматься», польск.
tulić «успокаивать», *zatuľić* «закрывать», в.-луж. *tulić* «прижи-
мать, гнуть», в.-луж. *tulić* «гнуть, укрощать, прятать». || Обыч-
ное объяснение от **tuľъ* (см. *тул*) сомнительно ввиду разно-
образия значений, вопреки Брюкнеру (584), Младенову (642),
Преобр. (Труды 1, 15 и сл.), Голубу—Копечному (388); Брюк-

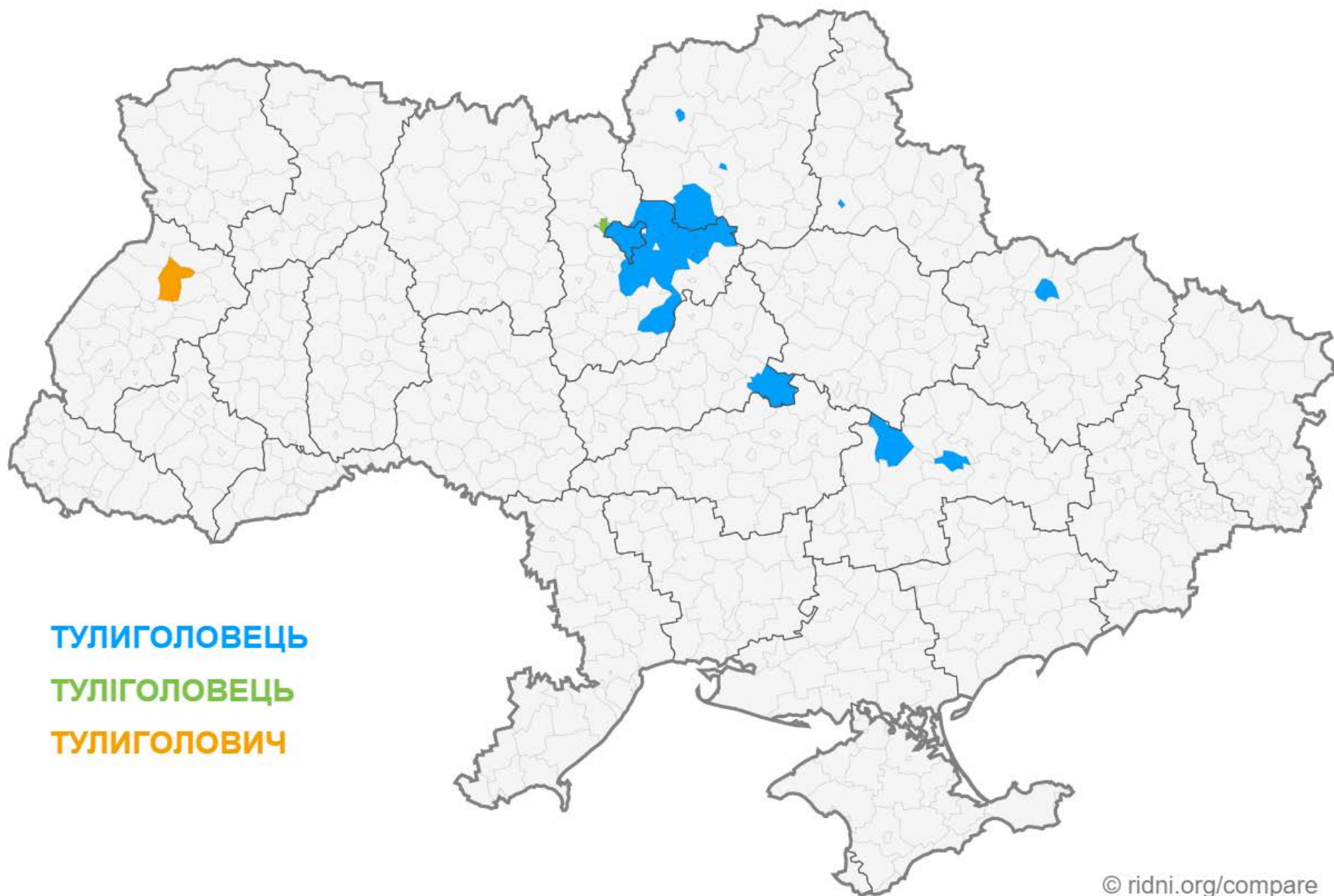
Основа прізвищ Тулиголов-

- 103 Тулиголовець, **Тулиголовець (65)**
- 5 Тулиголович, **Туліглович (16)**
- 6 Тулиглович **Туліголовець (10)**
Тулиголович (4)
Тулиглович (2)
Тулиголовець (1)

пахл. деранґ-хатай 'тривалий бог' (як Вайю, Зурван) [Nyberg, 222, 201]

drōšīdan, drōš- [dlwʂ-ytn'] brand

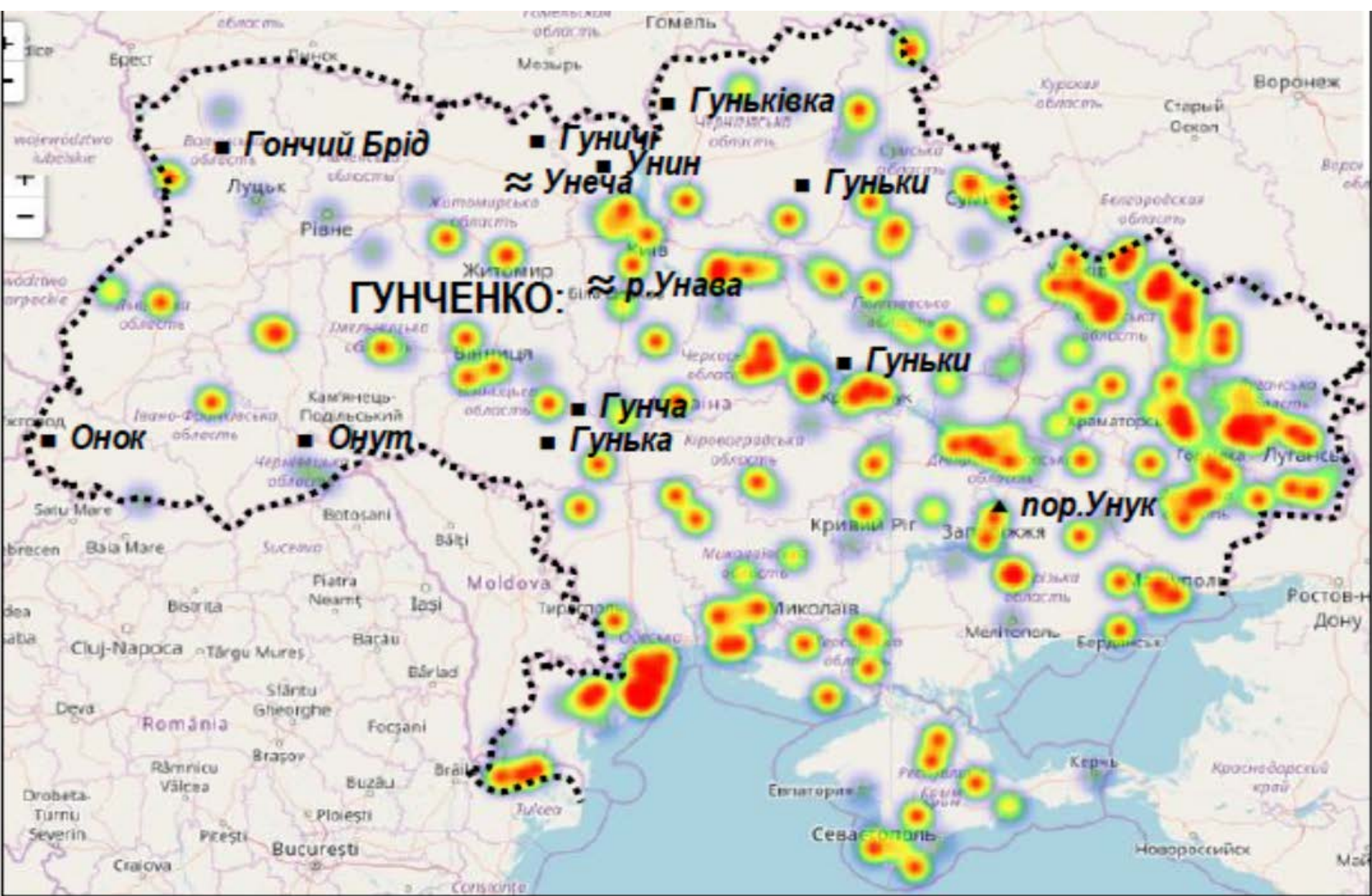

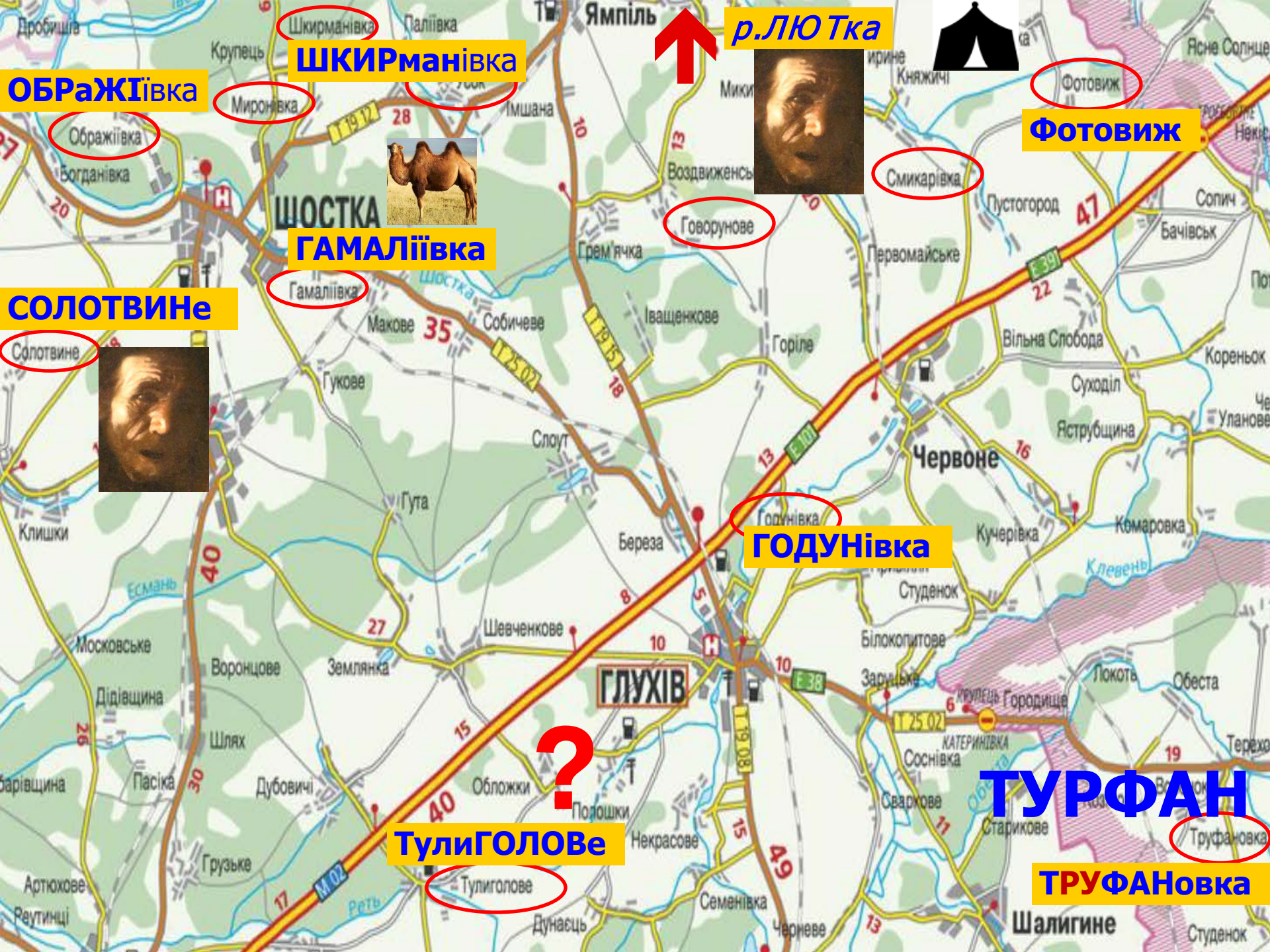

ТУЛИГОЛОВЕЦЬ

ТУЛІГОЛОВЕЦЬ

ТУЛИГОЛОВИЧ

ОБРАЖІЇВКА

Образіївка

СОЛОТВИНЕ

Солотвине

ШКИРманівка

Шкирманівка

ГАМАЛІївка

Гамаліївка

р.ЛЮТка

ФОТОВИЖ

Фотовиж

Смикарівка

Говорунове

ГОДУНівка

Годунівка

ГЛУХІВ

ТулиГОЛОВЕ

Тулиголове

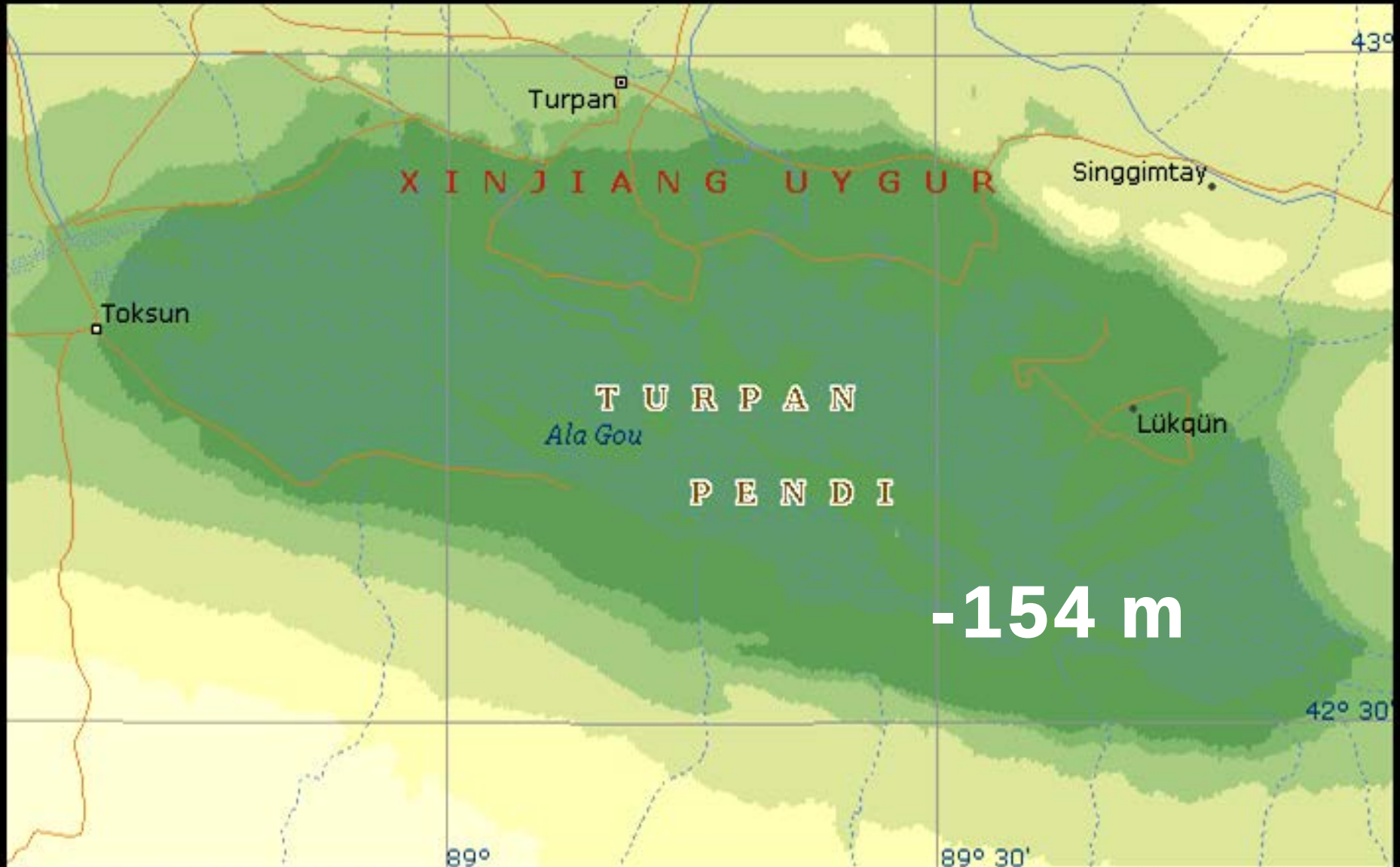
ТУРФАН

ТРУФАНовка

Труфанівка

Turpan Pendi | China

[Read Article](#)[Map Legend](#)[Map Customizer](#)

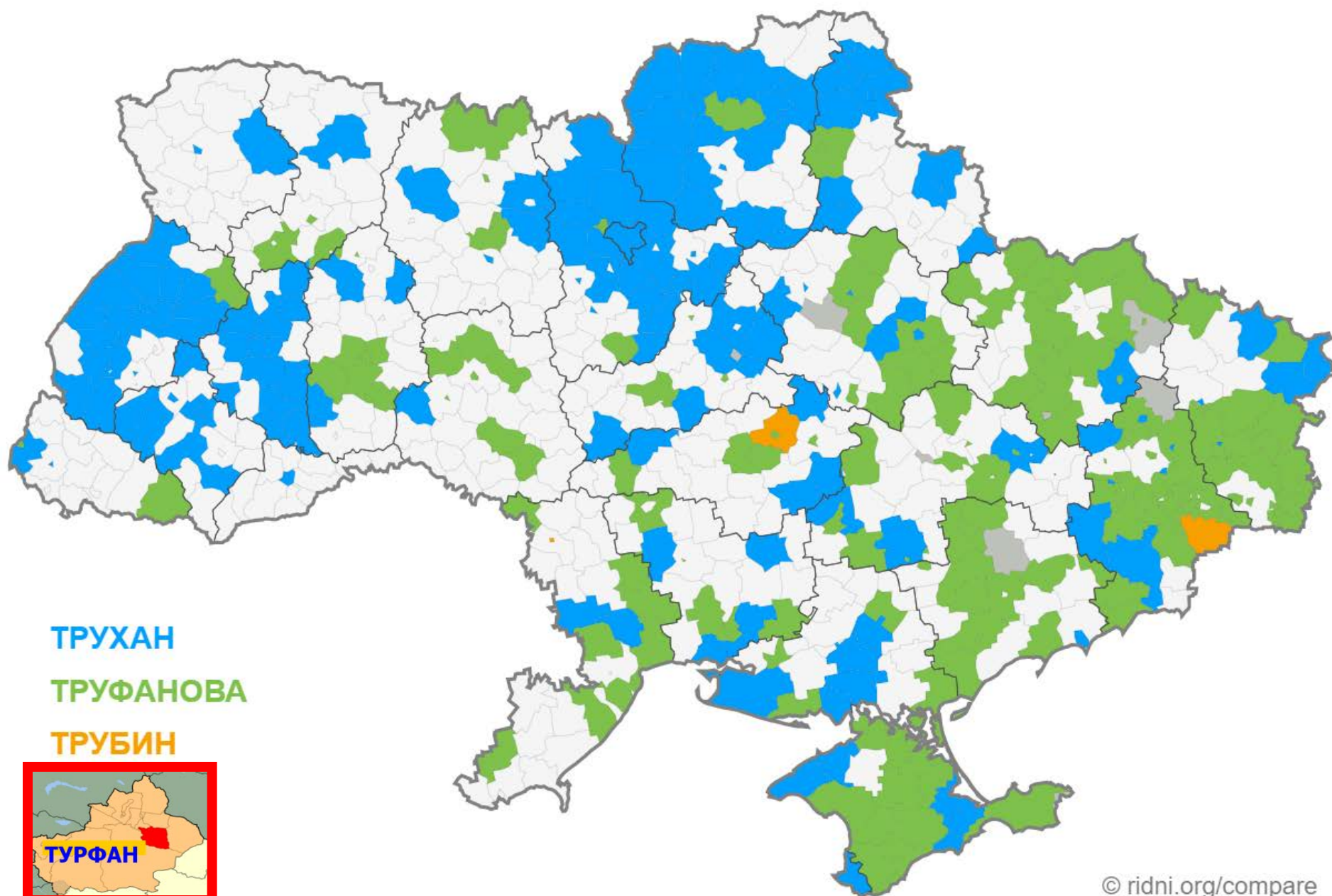
ТУРФАН

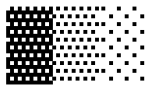
ТУРФАН

ТУРФАН

Можлива і тюркська етимологія:

- **ТУЛИН** < пахл. **twl** Туран. 103 Тулиголовець, 5 Тулиголович, 6 Тулиглович; 5 Тулин, 12 Тулинова, 0 Тулинов, 62 Тулинська, 48 Тулинський, 12 Тулиніна, 9 Тулинін, 11 Тулинінов;
- Справді, є ТУЛинці Кв Миронівка, ТУЛуків ІФ, ТУЛЬчин Вн, – **але і Туранівка См**; річки КараТУЛЬ Кв (чомусь двічі пов'язана з р. Броварка), КураТУЛець ІФ, с. Торків Вн ТУЛЬчин, р. ТУЛа = Сорока Хм, руч. ТУЛиків Звір Зк, пот. ТУЛовар, р. ТУЛубой Дц, ТУЛЯпа Хм.

ОБРАЖІЇВКА

ШКИРманівка

р.ЛЮТКА

ФОТОВИЖ

СОЛОТВИНЕ

ГАМАЛІЇВКА

ГОДУНІВКА

ТУЛИГОЛОВЕ

ТРУФАНОВКА

ТУРФАН

ГОЛОВСЬКЕ

ТРУХАНІВ

ГОЛОВЕЦЬКО

Алани в Галичині

必里察

Баличі
Bilicha

達魯花赤
萬戶府
八憐

[Алемань "Алани", с. 539-546]
Деталі у [Тищенко 2020], с. 744

СУДОВА ВИШНЯ
ТулиГОЛОВИ+

必里察

БІСКОВИЧІ

ТУРФАН

ВАНЬОВИЧІ

ТОРГАНОВИЧІ

Торгановичі

ТулиГОЛОВЕ

Зашківці

Чуловіч

САМБАР

Хэвлэх

1. Юм **бичиж** зурахад зориулсан хавтгай ялтас - *Самбарт наалдсан шохой биш дээ*. М.Цэдэндорж. **Бурхан** буудайн хөх салхи., **үнсэн самбар** (тогооны хөөг тостой хольж, жижиг банзан хавтсанд наалдуулаад дээр нь үнс түрхэн мод, хулсан үзгээр бичдэг хэрэглэл), **чулуун самбар** (чулуугаар хийсэн нэгэн зүйл самбар), **сурын самбар** (сур харвахад оноог тэмдэглэх хавтгай ялтас), **зургийн самбар** (зураг зурах зориулалтын хэрэгсэл), **хичээлийн самбар** (зурж бичихэд зориулсан хавтгай нимгэн хичээлийн хэрэгсэл);

Монг. САМБАР 'дощечка для письма', БИЧИК 'письмо', БУРХАН 'Бог'... Цікаві знайдуть і перекладуть подробиці у Google-Translator

2. Нимгэн банз: ...
нимгэн халх банз...
дэлгэрэнгүй...

Share

КУКІЛка

СОВІНка

ТУЛУШка

КОХАНІвка

ДУБОВ'ЯЗІвка

БІЛОЗЕРка

ГИРЯвка

Мал.САМБІР

ГАМАЛІІвка

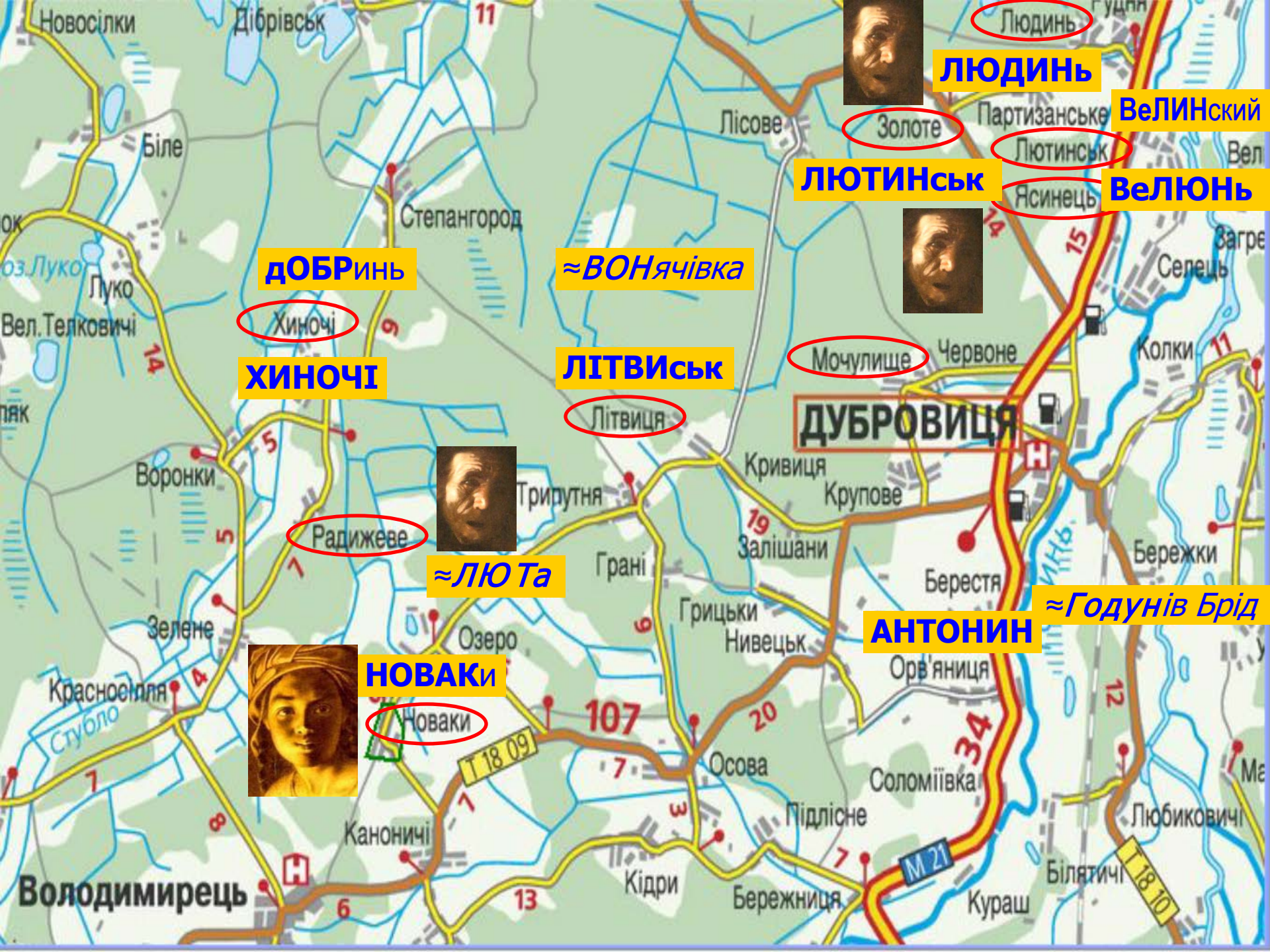

Вел.САМБІР

КАРАБУТове

Тарапун- ~ БАХТЕР- ~ Новач-

Людинь

ЛЮДИНЬ

ВелиНский

Золоте

ЛЮТИНСЬК

Лютинськ

ВелЮНЬ

ДОБРинь

≈ВОНячівка

Хиночі

ХИНОЧІ

ЛІТВИСЬК

Літвиця

Мочулище

ДУБРОВИЦЯ

Радижеве

≈ЛЮТа

АНТОНИН

≈Годунів Брід

НОВАКИ

Новаки

Володимирець

Степанъ-городъ
35
Гр. Спалуха

ХИН04

≈ХОЛхло

≈ **ВОН**ячівка

СУРАН

ЛІТВИСЬК

≈ ДЮ Та

Радыхова

Красносілля

Новаки

НОВАКИ

Володимирець

Острівці

Лозки

Рафалівка

ТУРФАН

Антонівка

АНТОНІВКА

≈ ТАРАГАНКА

САРНИ

Ромейки

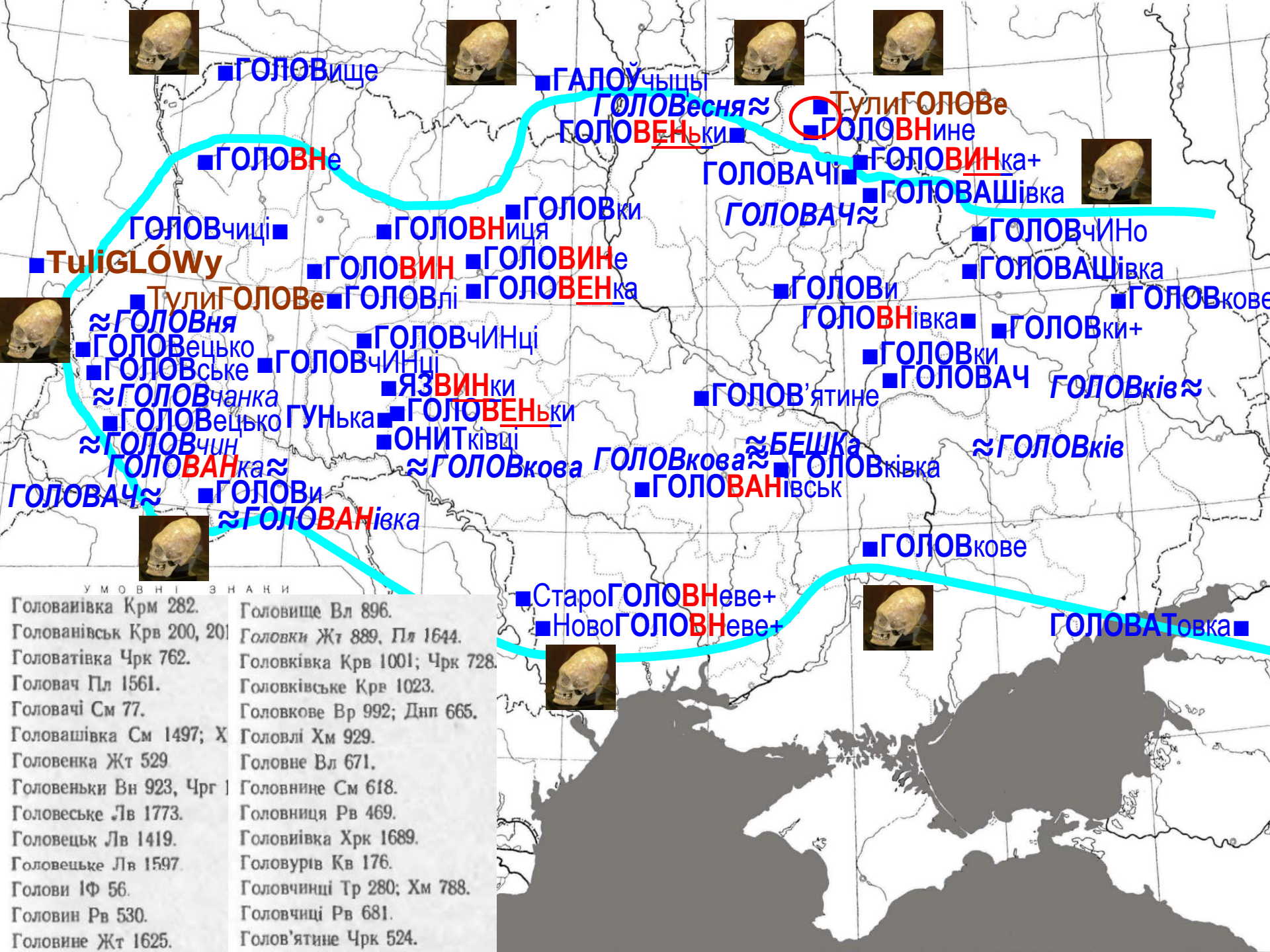
РОМЕЙКИ

БУТЕЙКИ

Бутейки

Корост

Угли

У М О В Н І З Н А К И

Голованівка Крм 282.
Голованівськ Крв 200, 201
Головатівка Чрк 762.
Головач Пл 1561.
Головачі См 77.
Головашівка См 1497; Х
Головенка Жт 529
Головеньки Вн 923, Чрг 1
Головеське Лв 1773.
Головецьк Лв 1419.
Головецьке Лв 1597.
Голови ІФ 56.
Головин Рв 530.
Головине Жт 1625.

Головище Вл 896.
Головки Жт 889, Пл 1644.
Головківка Крв 1001; Чрк 728.
Головківське Крв 1023.
Головкове Вр 992; Днп 665.
Головлі Хм 929.
Головне Вл 671.
Головнине См 618.
Головниця Рв 469.
Головиївка Хрк 1689.
Головурів Кв 176.
Головчинці Тр 280; Хм 788.
Головчиці Рв 681.
Голов'ятине Чрк 524.

самбар дощечка для письма

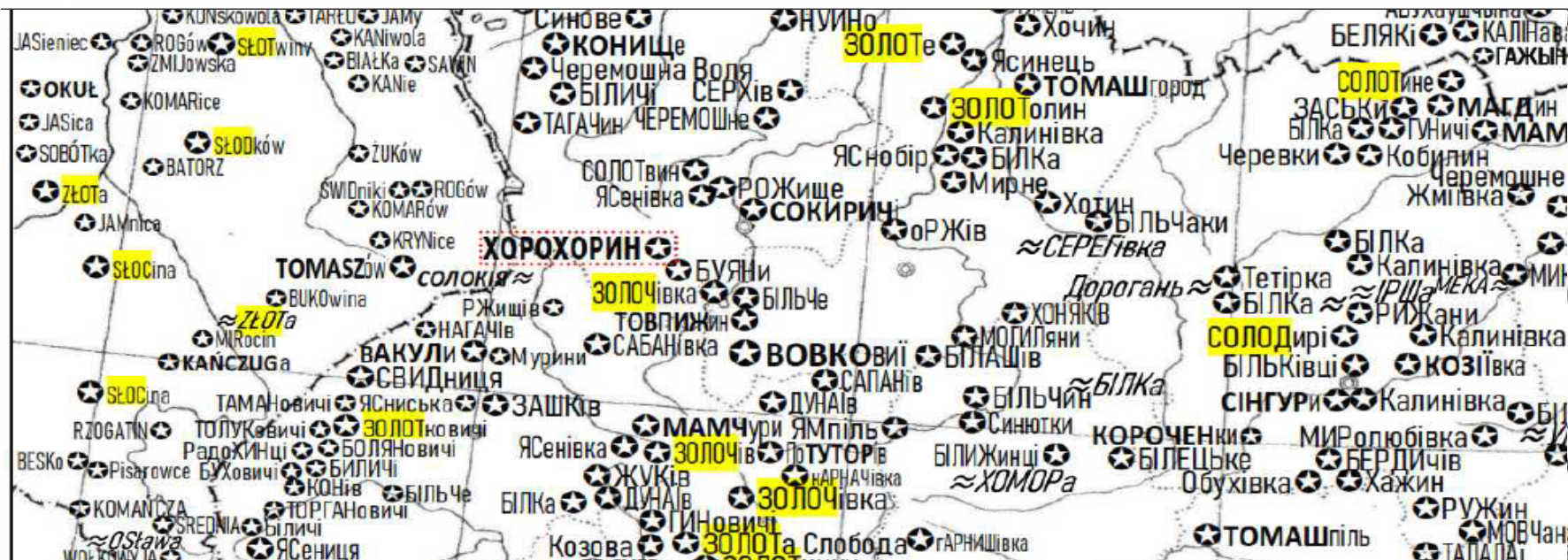
Звідси доступна стаття
про монгольські реалії
у топонімії України

shron1.chtyvo.org.ua

СЛІД ЧИНГІЗІДІВ У ТОПОНІМІЇ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

узб. НАР

Нараївка

ПоноРа
узб. НАР

Хоняків

Понора

ГОЛОВЛІ

ГОЛОВЛІ

НОГАЧівка

Жуків

Ногачівка

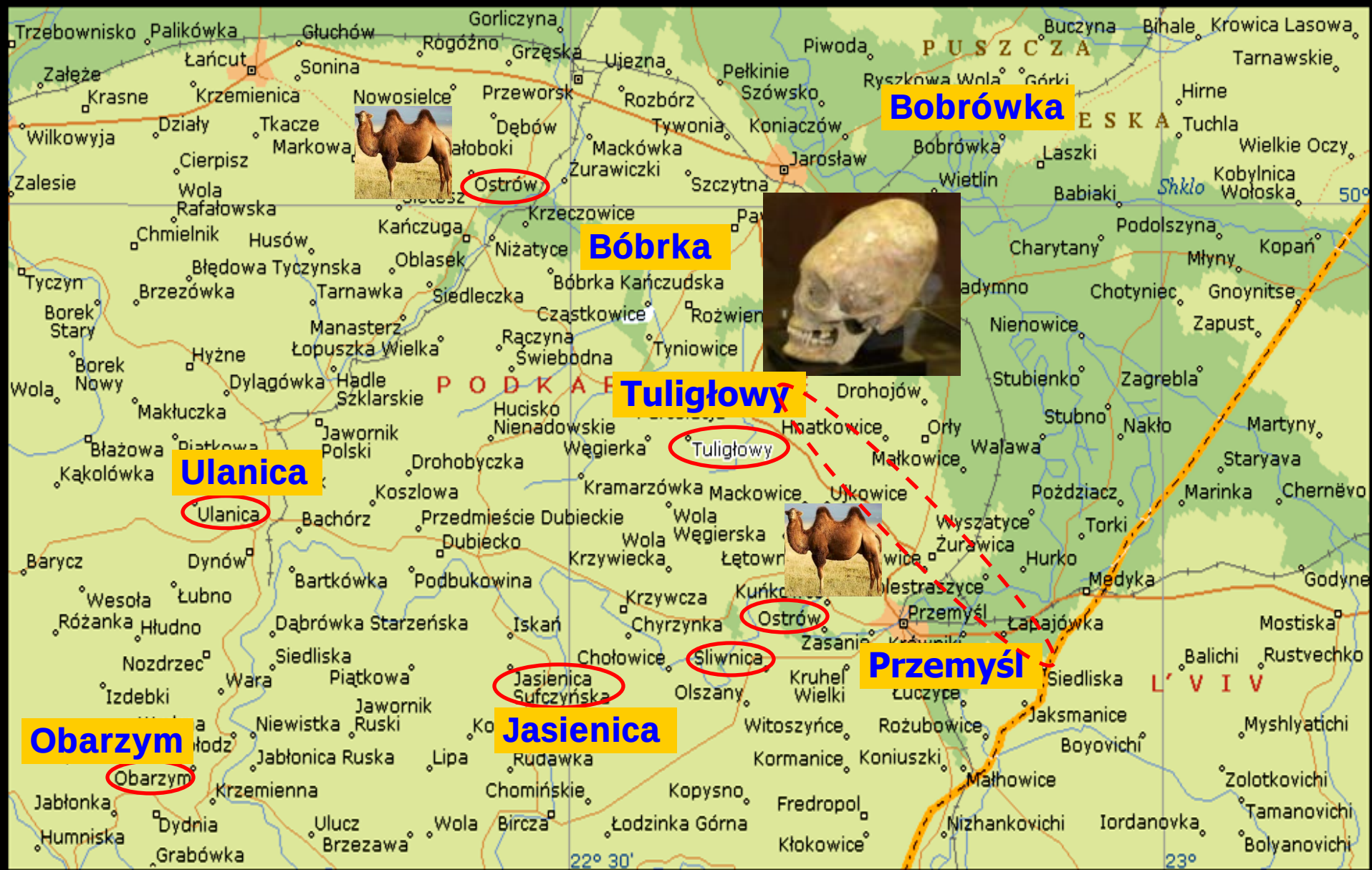
Полянъ

Колом'є

Улашанівка

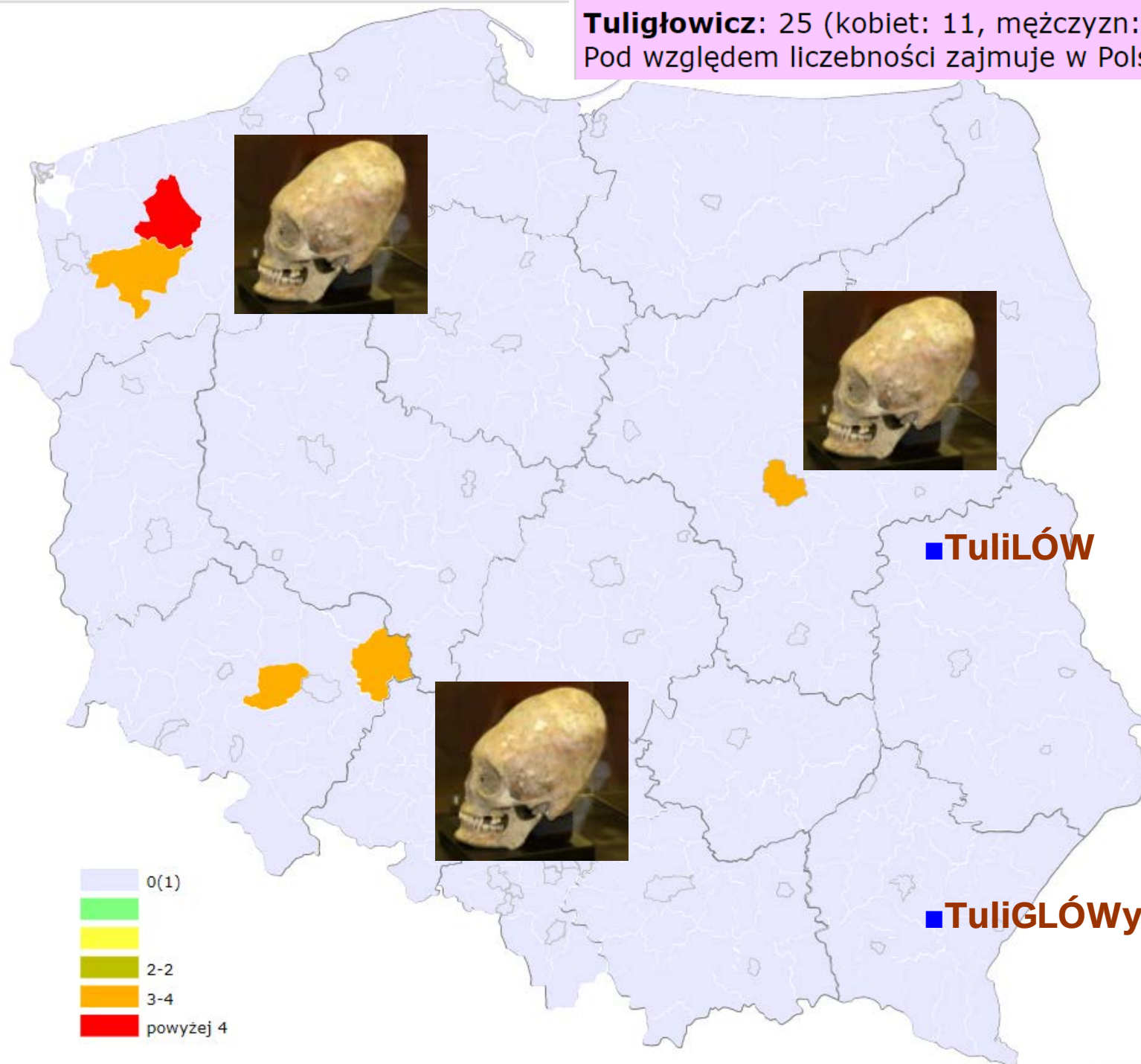
Бачм

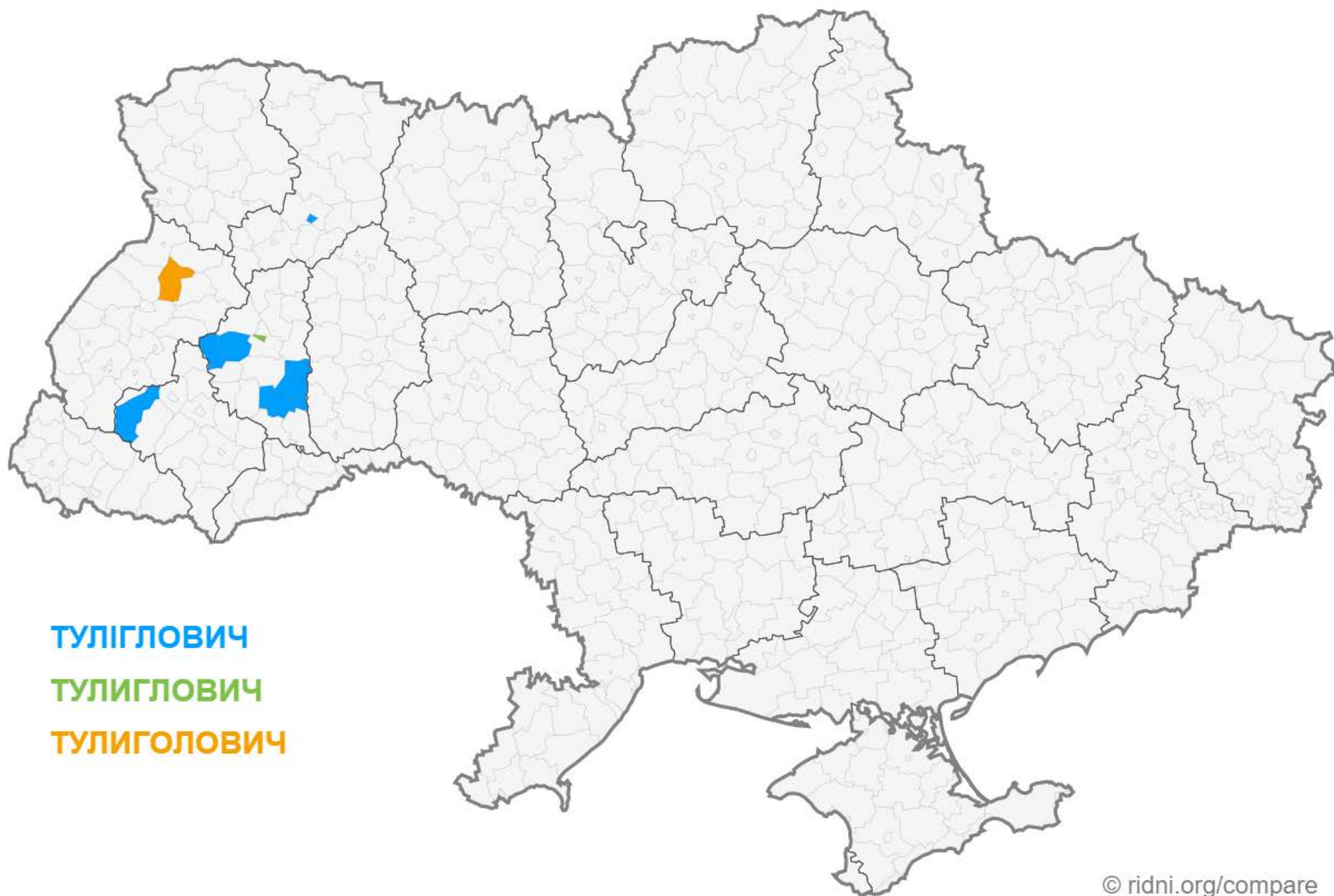
НЕТИШИН

Tuliłowicz: 25 (kobiet: 11, mężczyzn: 14)

Pod względem liczebności zajmuje w Polsce pozycję: 102068.

ТУЛІГЛОВИЧ

ТУЛИГЛОВИЧ

ТУЛИГОЛОВИЧ

Деформовані черепа степовиків з гунського конгломерату племен у Європі [Kiszely, 390-391,109]

Основу карти – з кн. [Kiszely, 390-391] опрацював Б.А.Рудий, 2005. Тищенко 2006

Wednesday, 8 January 2014

GREAT MYTHS OF THE MIGRATIONS, NO.1: THE HUNS AND DEFORMED SKULLS

A deformed skull from an 'Alamannic' context

If there is any aspect of 'Hunnic' archaeology that might be called 'well-known', I suppose it is the 'fact' that the Huns had deformed skulls. Roman authors said they were misshapen beasts and so when people found artificially deformed skulls (effected by binding the child's head between boards) they leapt to the conclusion (not least by ignoring the ethnographic traditions within which Ammianus and the others were writing) that these must be Huns. And that is the interpretation you will find in most books on the subject (my *Barbarian Migrations and the Roman West* included, although I do strike a note of caution).

However, it is rather less straightforward than that. For one thing, I think I am right in saying that the known individuals with deformed skulls are more often women than men,

whereas the Romans were talking about Hunnic warriors.

Be that as it may, here (right) is a map of deformed skulls up by Joachim Werner a long time ago (redrawn in an article about the cemetery at Sézegnin in Switzerland - where the symbol in the box is - where the three examples were all female). It is almost certainly out of date although I don't think the overall pattern has changed very much. The map has been generally used to argue that the Huns had a cultural influence on the *Germani* whom they subdued, so that the latter adopted the 'Hunnic' practice of skull deformation. In a rather circular argument, this is then used as proof that the Huns deformed their skulls...

Viminacium

Kerch

Pokrovka
approx.
1,400 km

0 160 320 640 960 1,280
Kilometers

ГОЛОВАНІВ БУТОР (г., 1156);
ГОЛОВАЧІ (к., 1489);
Головеньки (с., 154);
Головеньки (с., 154);
Головеньківський (х., 177а.);
ГОЛОВЕНЬКОВСЬКИЙ ХУТО
(у., 177);
ГОЛОВИН (бр., 422);
ГОЛОВИН (о., 422);
ГОЛОВИНКІВКА (к., 1161);
ГОЛОВКА (мс., 1444);
ГОЛОВКА (п., 1081);
ГОЛОВКА (п., 422);
ГОЛОВКИ (л., 1458);
ГОЛОВКИН КРУГ (о., 439);

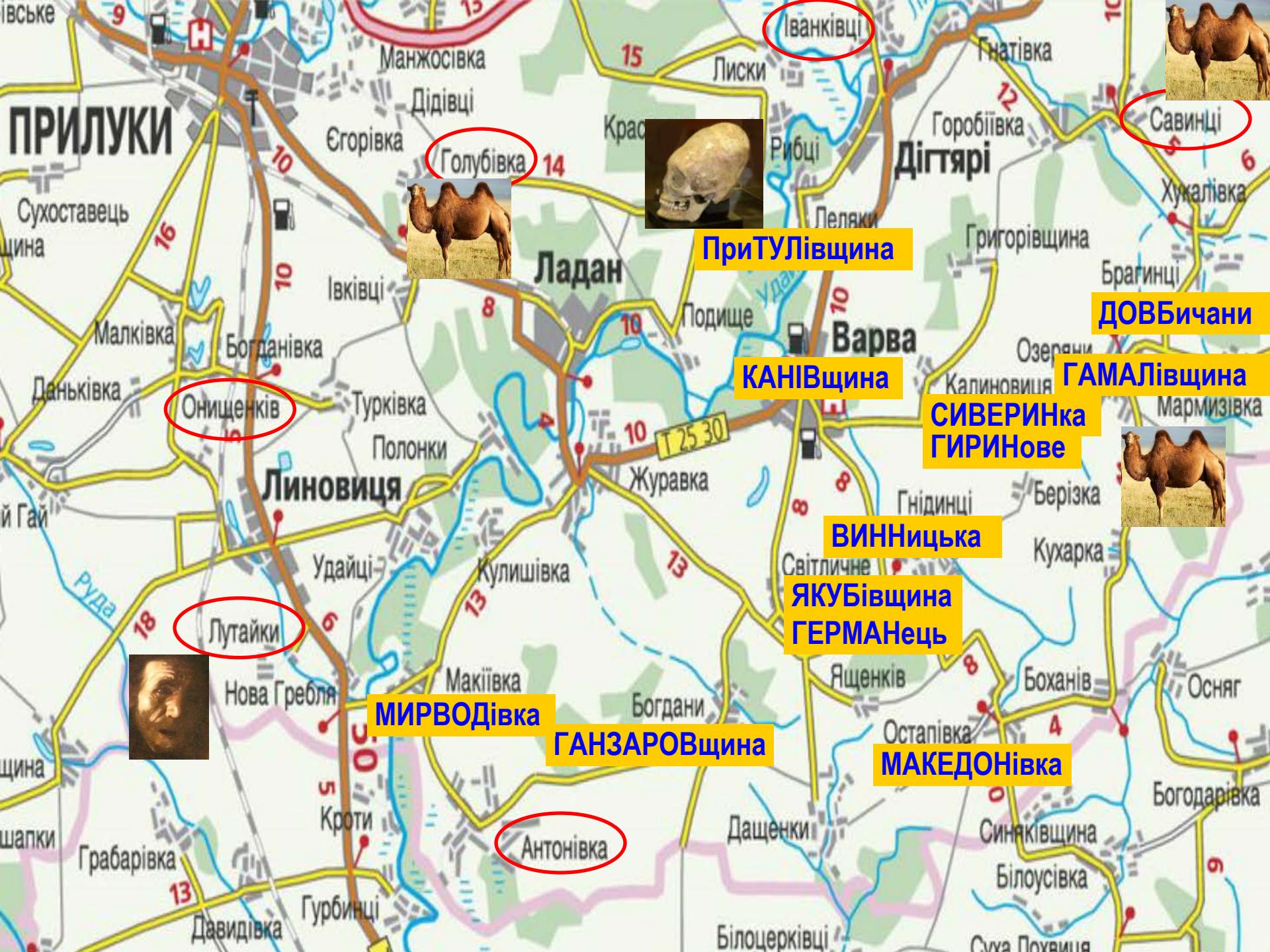
ГОЛОВКИН КРУГ (о., 439);
ГОЛОВКІВКА (к., 717);
ГОЛОВКОВЕ (б., 347);
ГОЛОВКОВЕ (ст., 23);
ГОЛОВЛИН (о., 662);
ГОЛОВНІ (к., 978);
ГОЛОВНІВСЬКИЙ (ст., 978);
ГОЛОДІВКА (к., 686);

[Павленко 2013, с. 32]

Ядугинська сільська рада

196. с. Ядути: кутки – МОРОЗОВКА, КРАЧКІВКА, ОБУШНІВКА, ГОР-
БАЧІВКА, ДОЛИНА, ГАМАНІВКА, БАРАБАШІВКА, МОРОЗІВКА, ДИКЕ,
ОГАГЕН, ВОРОЧОК; болота – МАЙОСЬКЕ, ГОРЧЕЗНЕ, МЕЛЬНИК,
ГОРДІЯЧЕНКОВЕ, КАЛИНОВНИК, ГОРІЛЕ, ЦІМЬСЬКЕ; урочища –
МАРИНІН РІГ, РАКОВЕ, КАТІЇВЩИНА, ЗАБУДЬКІВЩИНА, ГНИЛИЦЯ,
МЕЛЬНИК, ЗАРОСИП'Є, РОЗСОПА, КРИВА, ТКАЧЕНКОВЕ, КОЛОДЯЗЬ,
ПОТАПІВЩИНА, ТИСІЛЬ, СТАВ, ПЛОСКЕ, ВЕЛИКІ САГИ, МАЛІ САГИ,
КУТИ, ГОРБОВІ КУТИ, ФІЛОНОВЩИНА, ЯНКОВЩИНА, БОР-
ЗЕНСЬКЕ, ЗАБУДЬКІВЩИНА, МАМОТКА, МАЛАХОВЩИНА; випас –
ДОВГЕ, ЛУГИ – КРАСНОГОЛОВЕ, ВЧИТЕЛЬЧИНЕ, ГОРА – ГОРДОНОВА;
річки – ТОНЬ, ЛОШ, ДОЧ – ГАЛИ (БРОВКА), ОЗЕРО – ТРУБИН¹⁶⁴.

Є і прізвища такі !

■ TuliłÓW

■ ТулиГОЛОВе

■ КрасноГОЛОВе

■ TuliGŁOWy

■ ТулиГОЛОВи

■ ТулиГОЛОВе

КРАСНОГОЛОВ

КРАСНОГОЛОВЕНКО

КРАСНОГОЛОВЕЦ

■ TuliłÓW

■ ТулиГОЛОВе

■ КрасноГОЛОВе

■ TuliGŁOWy

■ ТулиГОЛОВи

■ ТулиГОЛОВе

КРАСНОГОЛОВЕЦЬ

КРАСНОГОЛОВИЙ

КРАСНОГОЛОВА

Nazwiska polskie

Rozkład występowania nazwisk w powiatach

Nazwisko:

Krasnogołowiec

Podaj formę podstawową nazwiska (mianownik, liczba pojedyncza), np. *Nowak, Kowalski, Kowalska...*

Czy łączyć warianty żeński i męski?

☐

Zaznacz, jeżeli warianty nazwiska o odmianie przymiotnikowej (typu *Kowalska/Kowalski, Żelazna/Żelazni*) jako jedno nazwisko i prezentowane łącznie.

Prezentacja częstości względnej?

☐

Zaznacz, jeżeli chcesz, żeby mapa ukazywała względny udział (w promilach - na tysiąc mieszkańców) dla powiecie.

Pokaż rozkład

Występowanie w bazie PESEL

Krasnogołowiec: 1 (kobiet: 1, mężczyzn: 0)

Żeby zobaczyć szczegóły, wskaż kursorem obszar interesującego Cię powiatu.
Dwukliknij - zobaczysz statystyki powiatu.

Ród:Krasnogłowcy

pl.rodovid.org/wk/Ród:Krasnogłowcy

ród

dyskusja

edytuj

historia

Ród:Krasnogłowcy

Zobacz tylko w polskiej lokalizacji

■ <http://osobovo.pl/nazwisko/krasnoglowiec>

Ród "Krasnogłowcy" zawiera 29 osób.

Oto lista **29** pozycji, poczynając od numeru **1**.

Zobacz (poprzednie 50) (następne 50) ([20](#) | [50](#) | [100](#) | [250](#) | [500](#)).

1. ♀ [Ganna Krasnogłowiec \(Tkaczuk\)](#)
2. ♂ [Євген Андрійович Красноголовець](#)
3. ♀ [Анастасія Петрівна Красноголовець](#)
4. * ♂ [Андрій Красноголовець](#)
5. * ♂ [Василий Красноголовец](#)
6. ♂ [Василь Володимирович Красноголовець](#) b. 1 styczeń 1965
7. ♂ [Віталій Васильєвич Красноголовец](#) b. 28 wrzesień 1990

Ród w innych
językach

Polski

[Krasnogłowcy](#)

Русский

[Красноголовцы](#)

Українська

[Красноголовці](#)

Луг Красноголове у с. Ядути Чг

Semi ren 色目人 — сэму жэнь
люди с Запада и из Центральной Азии

БОРЗНА

ОЛЕНІВКА

**ОБУШНЕ
ГОЛУБІВКА**

ОСТРІВ

БАХМАЧ

6.ГОДИЛОВЕ

САМБУРЦІ

**ВИННИКОВЕ
МАЛА ЗАГОРІВКА
ДЕМЕШКОВЕ
СВІРЩИНА**

ПРИМІРІВКА

**Х.ГОЛОВЕНЬКОВСЬКИЙ
Х.КАГАРЛИЦЬКИЙ
КУРГ.МОГИЛИ**

ГОДИЛОВЕ

ІВАНГОРОД

КУРІНЬ

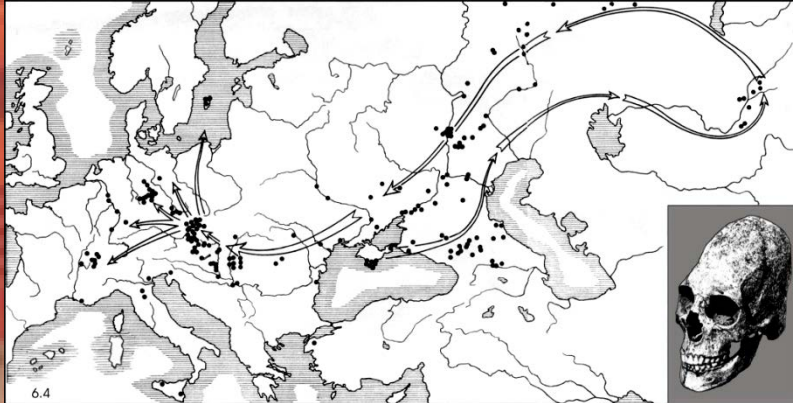
ПОЛЯНА

KISZELY ISTVÁN

A FÖLD NÉPEI

EURÓPA

darabanth

amazon.com

<https://www.amazon.com> › B... · [Перекласти цю сторінку](#) ⋮

István Kiszely: Books - Amazon.com

Pusztaszentlászló Árpád-Kori Temetoje: A Temeto Embertani Vizsgalata (By **Kiszely** Istvan). by Béla Miklós & Vándor László; **Kiszely** Istvan Szoke. Paperback.

Відсутні: [foldnepei](#) | Мають містити: [foldnepei](#)

chtyvo.org.ua

<https://chtyvo.org.ua> › Tyschenko_Kostiantyn [PDF](#) ⋮

Без назви

Kiszely I. A **foldnepei** 1. Europa nepei. – Budapest, 1979. Kluge H. Etymologisches Wörterbuch der Deutschen. Sprache. Berlin, NY, 1975.

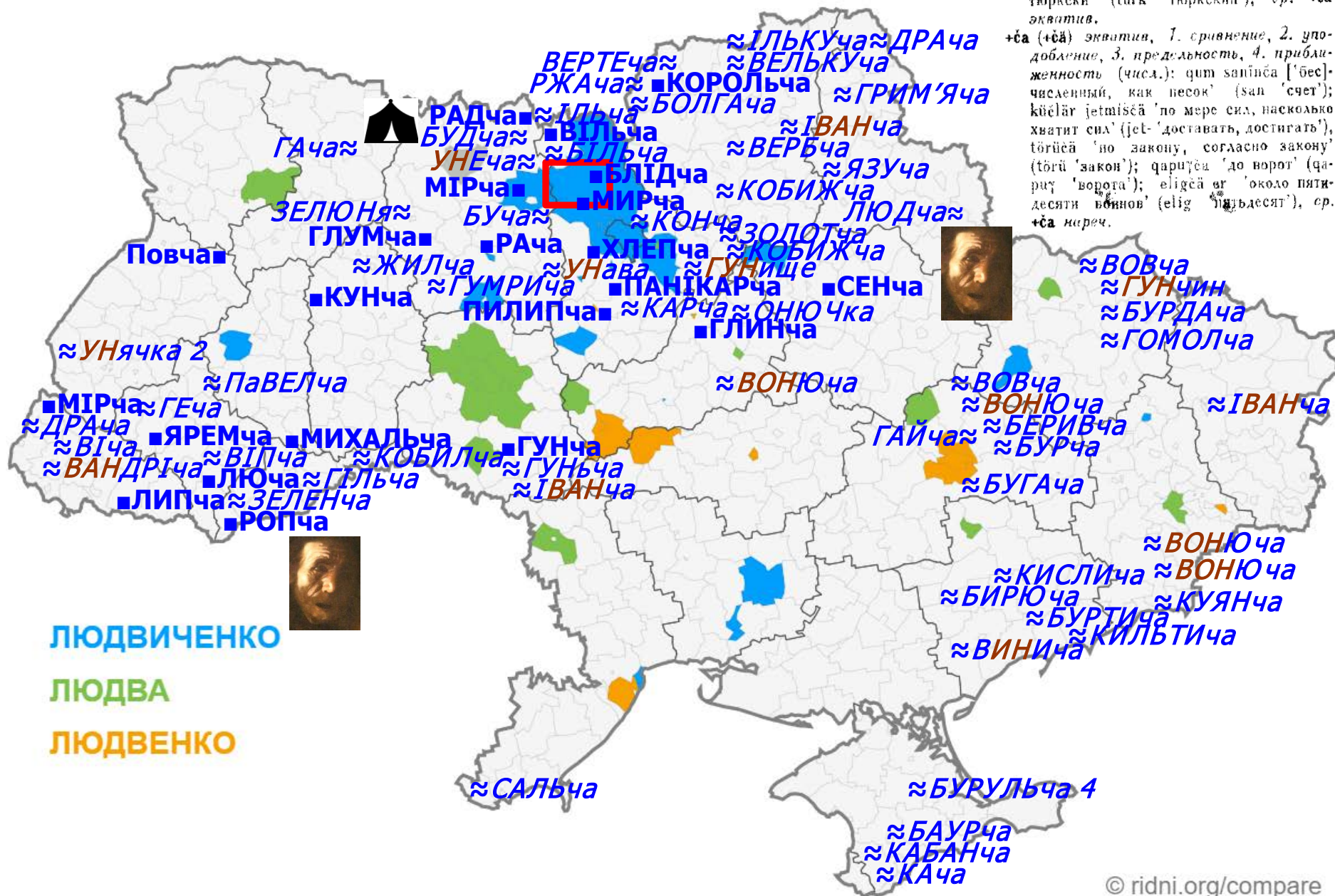
14 сторінок

Розподіл топонімів з формантом -ча (ДТС, 650)

+čā (+čā) нареч. *azraqčā* 'совсем немного' (*azraq* < *az* 'немногий, -о'), *türkčā* 'по-тюркски' (*türk* 'тюркский'), ср. **+ča** *экватив*.

+śa (+śā) экватив, 1. сравнение, 2. уподобление, 3. предельность, 4. приближенность (числ.): qum saññāsa [‘bēs]-численный, как песок (sañ ‘счет’); küēlār jētmiśā ‘по мере сил, насколько хватит сил’ (jēt- ‘доставать, достигать’), tōrgūśā ‘по закону, согласно закону’ (tōrū ‘закон’); qarūśa ‘до ворот’ (qarū ‘ворота’); eliśā ar ‘около пятидесяти воинов’ (elig ‘пятьдесят’), ср. **+śa** нареч.

УНЕча 4

ЛЮДВИЧЕНКО

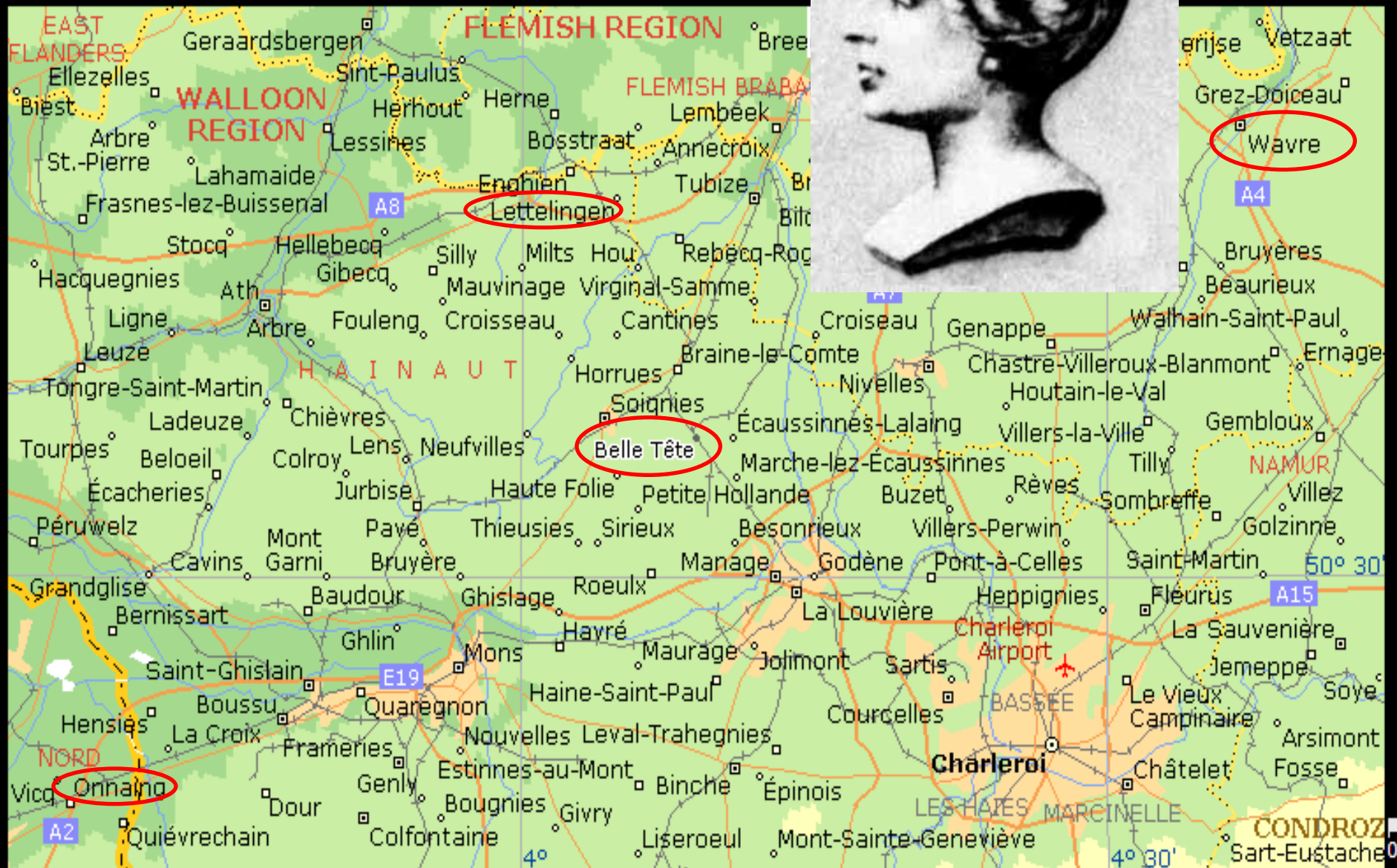
ЛЮДВА

ЛЮДВЕНКО

© ridni.org/compare

Belle Tête | Hainaut

[Read Article](#)[Map Legend](#)[Map Customizer](#)

Штучно деформовані черепа на Заході

- “Тім’яна кістка може зазнати значної та незворотної деформації внаслідок перев’язки черепа з дитинства до пізнього підліткового віку. Цей звичай, продиктований переважно естетичними мотивами (!), можна виявити на скелетах **Середньої Азії I ст. Він поширився у Центральній Європі у V СТОЛІТТІ через міграцію гунів** і з’явився у похованнях **готів, алеманів, аварів, тюрингійців, бургундців і франків**, у яких він, мабуть, був у моді *протягом трьох поколінь*.
- У самій лише **Німеччині** знайдено 23 **черепа** з такою деформацією, або 10% усіх виявлених у Європі. У некрополі Фрауенберг поблизу Лейбніца (Flavia Solva) в **Австрії**, 400 поховань якого датуються другою третьою V **СТОЛІТТЯ**, виявлено **п’ять скелетів** із бургундською деформацією: чоловіка біля 50 років і чотирьох дітей, віком від 2 до 10 років. Перші виявлені в **Італії** черепа такого типу, – літнього чоловіка й дитини, – знайдені у Коленьо” (fr.wiki).

Деформовані черепа степовиків з гунського конгломерату племен у Європі [Kiszely, 390-391,109]

Оснву карти – з кн. [Kiszely, 390-391] опрацював Б.А.Рудий, 2005. Тищенко 2006

LES DÉFORMATIONS ARTIFICIELLES DU CRANE EN FRANCE. CARTE DE LEUR DISTRIBUTION.

PAR LE Dr FERNAND DELISLE.

L'Ethnographie de la France est particulièrement intéressante quand on cherche à pénétrer l'origine et l'évolution des nombreuses coutumes locales et régionales qui sont, en quelque sorte pour nous, une survivance de la société de notre pays.

Un point de vue spécial que l'étude de la distribution des déformations du crâne est fort curieuse et qu'elle a attiré notre attention. Nous occuperons d'abord de leur état actuel, puis nous verrons comment ils ont pu être à différentes époques, et quelle était leur répartition dans le pays jusqu'à ces dernières années. La coutume, d'une coutume est très variable, de quelques années

Les déformations artificielles du crâne en France. Carte de leur distribution [article]

Delisle (Fernand)

https://www.persee.fr/doc/bmsap_0301-8644_1902_num_3_1_6054

Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris / Année 1902 / 3 / pp. 111-167

La période actuelle a été très longue, les observations

BULLETINS

ET MÉMOIRES

DE LA

SOCIÉTÉ D'ANTHROPOLOGIE

DE PARIS

TOME TROISIÈME (Ve SÉRIE)

PARIS-VIe

A LA SOCIÉTÉ D'ANTHROPOLOGIE, RUE DE L'ÉCOLE-DE-MÉDECINE, 15
ET CHEZ MM. MASSON ET C^o, LIBRAIRES DE L'ACADÉMIE DE MÉDECINE,
120, BOULEVARD SAINT-GERMAIN

1902

Y-гаплогрупу Q міг занести саме гунський конгломерат племен

Хорватія

Мексика

Поширення Y-гаплогрупи Q у світі

Хорватія

Мексика

Перу

Сибірська Y-гаплогрупа Q

- На спогад від сибірської меншини Q (до 4%) у нашій мові залишилися:
- запозичення *табір, онуча, каган, хан, жупан, пан, обри...*;
- топоніми *Гунча, Гуньки, Угнів* [вунів]! (місцева вимова, повідомив М.Бучацький), *Овруч, Нагачів* Льв (каз. **наґашы** 'родичі з боку матері'), *Ногачівка* Хм, *Онута* (он-ууд), *Онитківці, Оноківці* (он-ок), поріг *Унук...* ;
- прізвища *Гунченко, Винник, Абаровський, Балан, Боян, Ногач, -євський, Унченко, Онищук, Онисько...*

АСИМІЛЯЦІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ МЕНШИН ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ СПІЛЬНОТИ

Стаття продовжує теми публікацій автора 2006–2015 рр. Висновок про важливу роль асиміляції меншин у Наддніпрянщині в середньовіччі, зокрема, ранньому, – якісно новий і є наслідком розпізнання в Україні групи топонімів-реплік від імен власних з Галісії та Астурії.

Ключові слова: українська мовна спільнота, середньовіччя, асиміляція меншин.

Незаперечним є наукове положення про те, що мова українців сформувалася в середньовіччі. За висновком Ю. Шевельова, «вона поставала і постала з праслов'янської, формуючися від VI до XVI ст.» [61, с. 204; 46, с. 62]. Українськомовна спільнота виникла з інтеграції (Х. Шустер-Шевць) нащадків трьох слов'янських племен – полян, деревлян, сівери (Ю. Шевельов; М. Брайчевський) за участю груп степового населення – іраномовного (В. Петров; О. Стрижак) і тюркомовного (О. Пріцак). Як наслідок, цей етнос був носієм трьох місцевих діалектів історичного продовження праслов'янської мови (полянських, деревлянських, сіверянських), що лише згодом стала називатися «українська мова».

СИСТЕМНІ ДОКАЗИ ГУНСЬКОГО ПЛАСТУ ТОПОНІМІЇ УКРАЇНИ

1. У своїй класичній праці про гунів О. Менхен-Гельфен наводить епізод втечі повсталого проти Візантії у 400 р. готського *Magister militum* Гайни з Фракії за Дунай [Maenchen-Helfen, XXX]. Проводир гунів **Улдін** вбив Гайну і надіслав його голову імператору Аркадію; той щедро віддячив Улдіну.

Вчинок степовика історично пояснимий. У ті роки про євангелізацію племен гунського кола у Наддніпрянщині згадує у листі до християнки Лети св. Героним/Ієроним: "Гуни вчать Псалтир (!), холодна Скіфія зігріта вогнями віри (це у 403 р.! – К.Т.), рум'яне військо готів возить з собою в походах церкву-намет; тому, можливо, і воюють вони проти нас на рівних, що мають однакову релігію"¹ [Hieronimus].

Християнізовані племена дедалі частіше наймалися до римського війська. 394 р. аланський ватажок Саул зі своєю кіннотою приєднався до військ Східного Риму Феодосія I. 398 р. і 402 р. алани служили Стиліхону, який був *Magister militum* Західної Римської імперії. Коли 405 р. Стиліхон стримував вторгнення на терени імперії готів Радагаста, проводир гунів Улдін привів своє плем'я з союзниками (германцями скірами) й найнявся на службу до римлян.

2. Після укладання орієнтаційної картосхеми півсотні потенційно можливих топонімічних продовжень основи Улд(ін)- було зауважено у західній частині слов'янського топонімічного ареалу помірну просторову близькість 17 топооснов нім.

¹ Hunni discunt Psalterium, Scythiae frigora fervent calore fidei: Getarum rutilus et flavus exercitus, Ecclesiarum circumfert tentoria; et ideo forsitan contra nos aequa pugnant acie, quia pari religione confidunt.

ПІДСУМОК

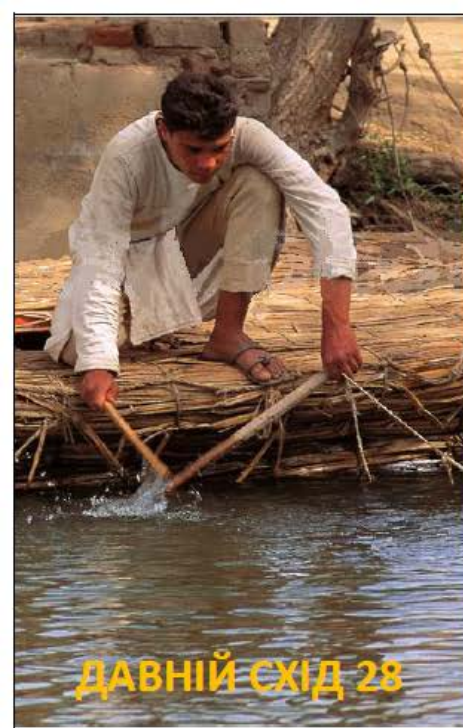
- "Ви нічого не зміните, борючись проти наявної (пізнавальної моделі) дійсності. Аби щось змінити – створіть нову пізнавальну модель: вона й покаже застарілість чинної моделі".
(You never change things by fighting the existing reality. To change something, build a new model that makes the existing model obsolete.)
- Річард Фуллер, американський архітектор і винахідник (1895–1983).
- "Цей вислів, мені здається, добре узагальнює Ваш досвід ономастичних студій". П. Селігей.

2020

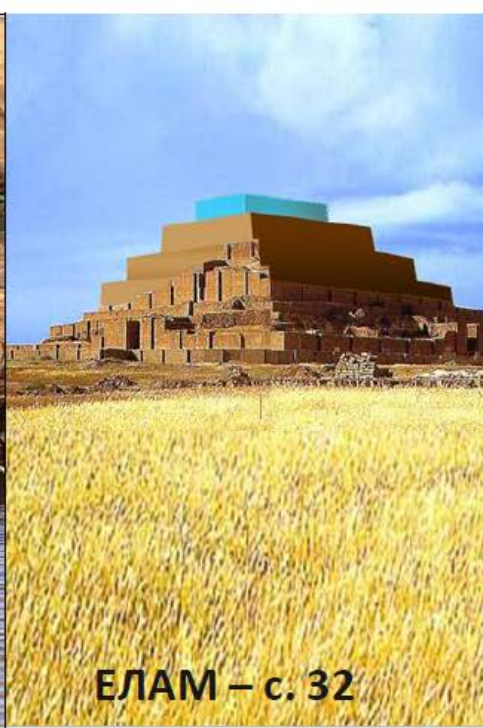

КОСТЯНТИН
ТИЩЕНКО

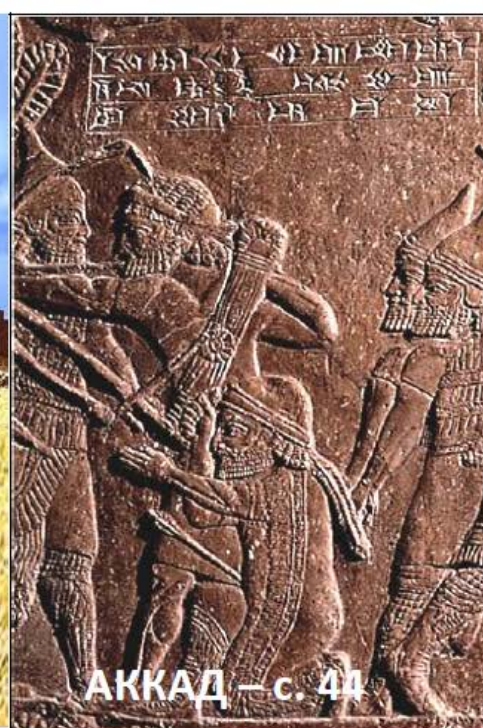
42 ЕПОХИ УКРАЇНСЬКИХ МОВНИХ КОНТАКТІВ

ДАВНІЙ СХІД 28

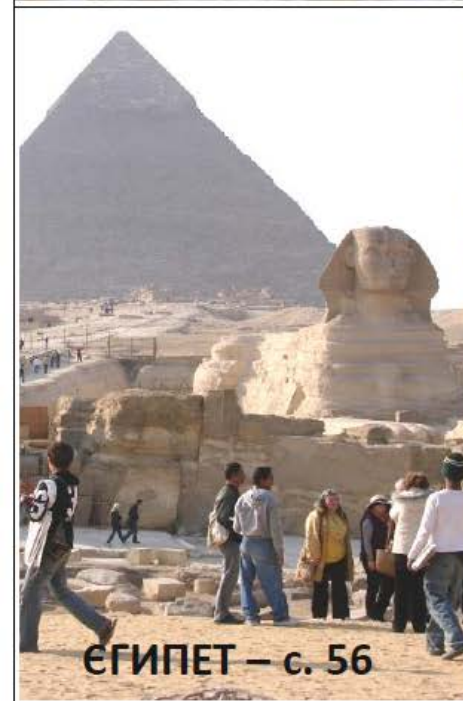
ЕЛАМ – с. 32

АККАД – с. 44

УРАРТУ – с. 52

ЄГИПЕТ – с. 56

ДАВНІЙ ЗАХІД 76

ДАВНІ ІТАЛІКИ – с. 80

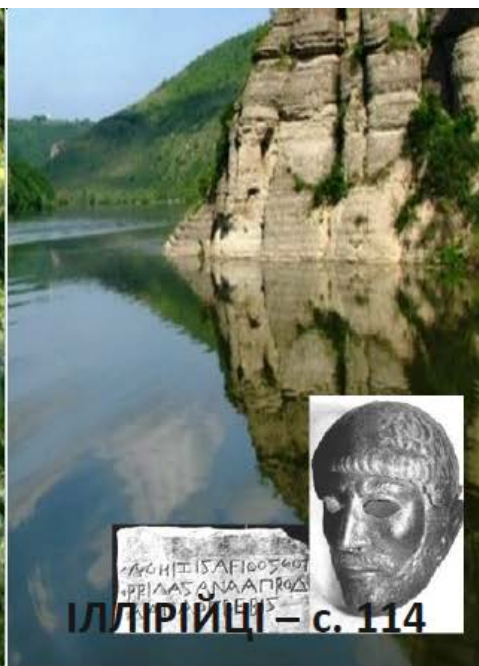
ФІНІ – с. 88

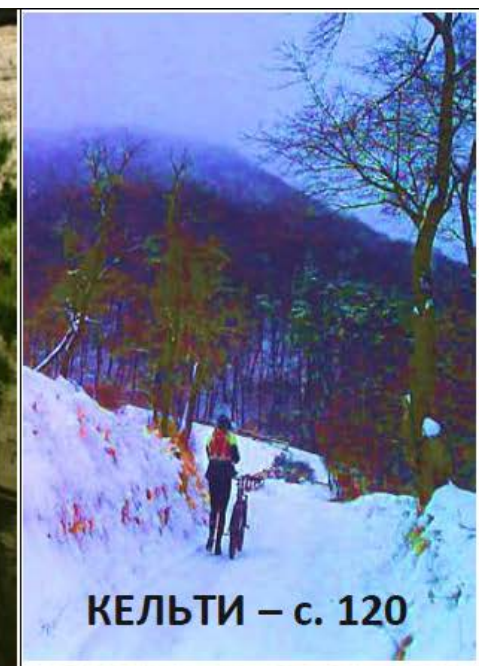
БАЛТИ – с. 96

ФРАКІЙЦІ – с. 106

ІЛЛІРІЙЦІ – с. 114

КЕЛЬТИ – с. 120

РИМ – с. 146

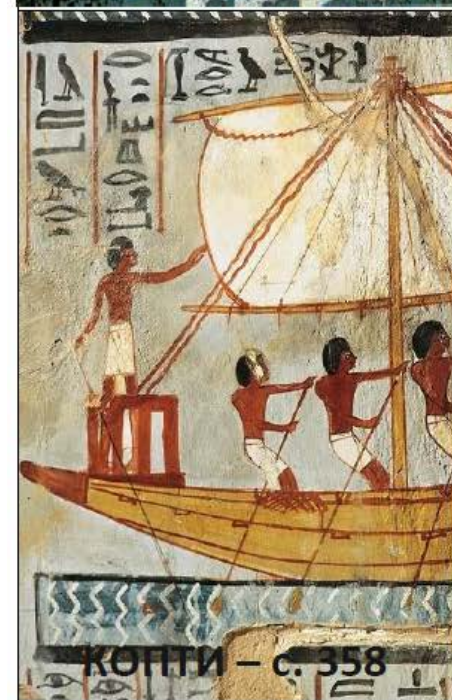
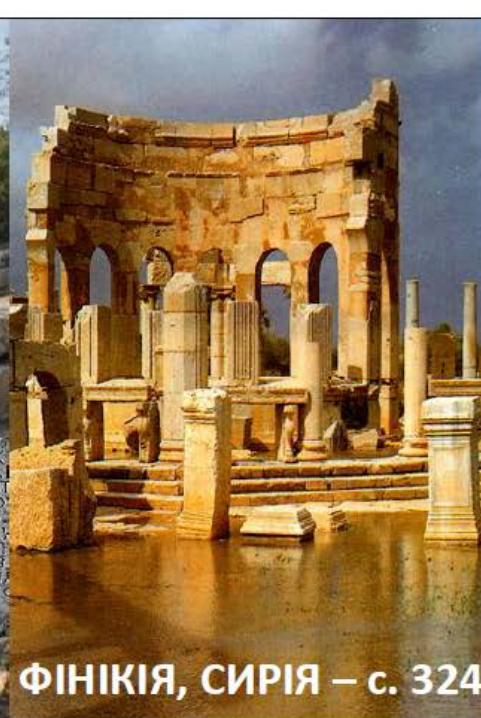
СЛОВ'ЯНИ – с. 162

ГОТИ – с. 214

ФРАНКИ – с. 264

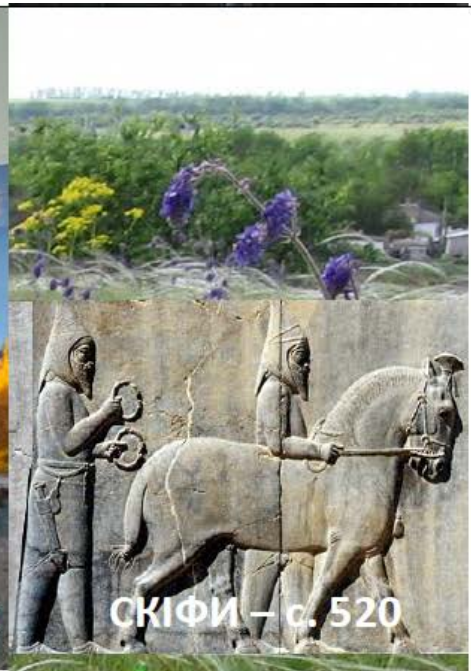
ВЕНЕЦІЯ — с. 500

СТЕП — 510

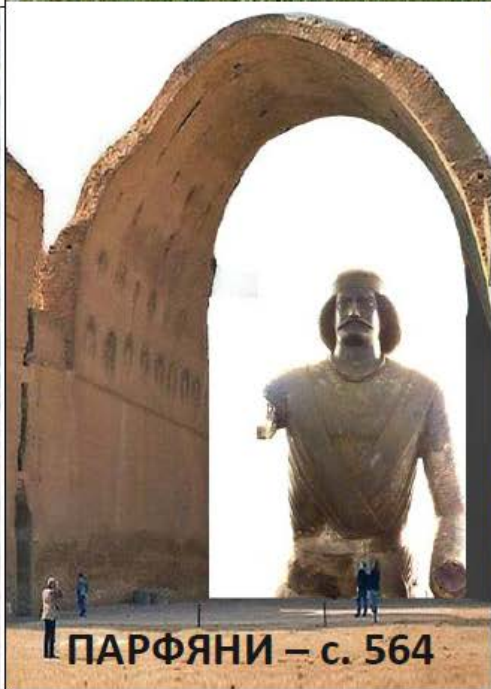
ІНДОАРІЇ — с. 514

СКІФИ — с. 520

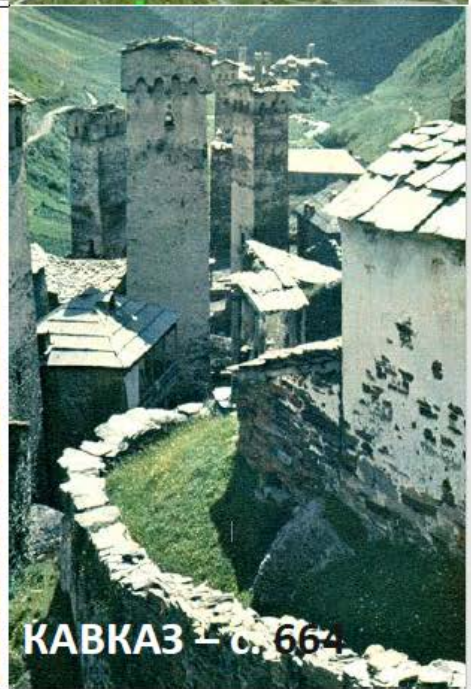
ПЕРСИ — с. 536

ПАРФЯНИ — с. 564

ГУНИ — с. 654

КАВКАЗ — с. 664

ВІРМЕНИ — с. 670

ХОЗАРИ — с. 676

МАДЯРИ — с. 686

ПЕЧЕНІГИ — с. 692

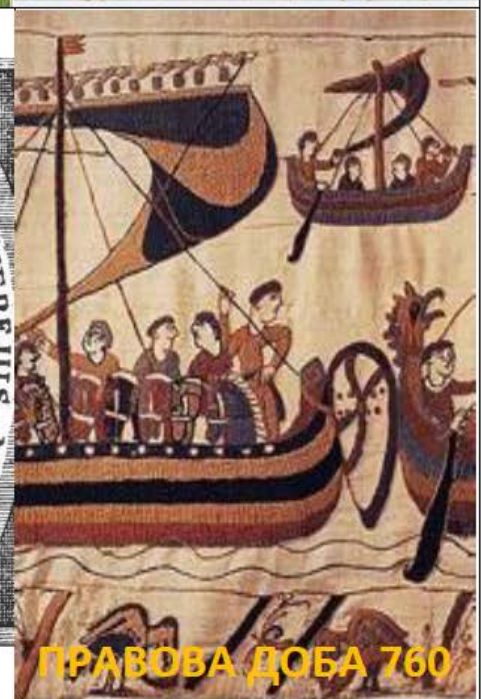
ПОЛОВЦІ — с. 706

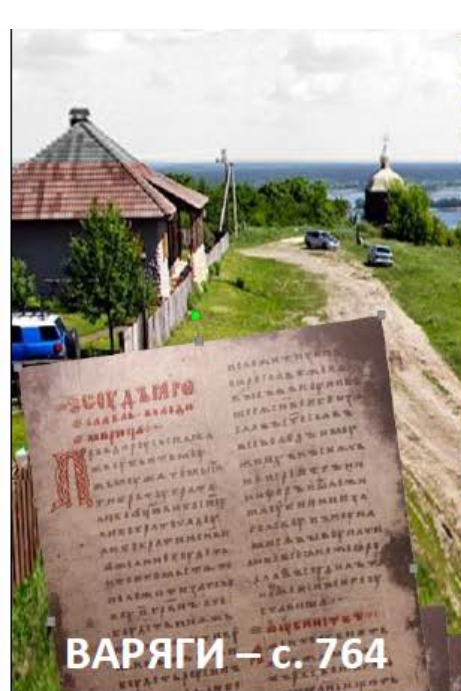
МОНГОЛИ — с. 736

ТАТАРИ — с. 748

ПРАВОВА ДОБА 760

ВАРЯГИ — с. 764

ЛИТВА — с. 782

ПОЛЯКИ — с. 788

ВОЛОХИ — с. 796

НИМЦІ — с. 802

МОСКВА — с. 814

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ — с. 822

Література для глибокого освоєння теми:

- **Алемань А.** Аланы в древних и средневековых письменных источниках. – М., 2003. [€ pdf](#)
- **Абаев В.И.** Скифо-европейские изоглоссы на стыке Востока и Запада. – Л., 1965. [€ pdf](#)
- **Бевзенко С.** Історична морфологія української мови. – Ужгород, 1960. [€ pdf](#)
- **ДТС – Древнетюркский словарь.** – Л., 1969. [€ pdf](#)
- **ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т.** – Київ, 1982-2011... [€ pdf](#)
- **Жилко Ф.Т.** Нариси з діалектології української мови. – Київ, 1966.
- **ІУМ – Історія української мови. Хрестоматія / Упорядники С.Я.Єрмоленко, А.К.Мойсієнко.** – Київ, 1996. [€ pdf](#)
- **Павленко С.** Мікротопонімія Чернігово-Сіверщини. – Чернігів, 2013. [€ pdf](#)
- **СГУ – Словник гідронімів України.** – Київ, 1979. [€ pdf](#)
- **Стрижак О. С.** Етнімія Птолмеєвої Сарматії. – Київ, 1991.
- **Тищенко К.** Асиміляція середньовічних меншин до української мовної спільноти // Український глотогенез. Матеріали конференції. Житомир, 2015. С. 38-67. [€ pdf](#)
- **Тищенко К.** Всеслов'янськість української мови // Український тиждень, 2012, №39. [€ pdf](#)
- **Тищенко К.** [Гени, мова, Україна](#) // Український тиждень, 2012, №16. [€ pdf](#)
- **Тищенко К.** Мовне дзеркало правічного степу // Україна. Наука і культура. – 2018, №37. – С. 172-217. [€ pdf](#)
- **Тищенко К.М.** Мовні контакти: свідки формування українців. – Київ, 2006.
- **Тищенко К.М.** Халіфат і сівера. – Київ, 2011.
- **Тищенко К.М.** 42 епохи українських мовних контактів. – Київ-Броди, 2020. [€ pdf](#)
- **Тищенко К.М.** Системні докази гунського пласту топонімії України // Тези VII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» 6 – 7 квітня 2023 року. – Київ, 2023. С.149-151. [€ pdf](#)
- **Членов А.** Валы, остановившие гуннов // Альманах «Ветер странствий». М., 1976. вип. 11, с. 40-49; перекладено у [Zmiiovi_valy.pdf](#). С.152-171.
- **Шустер-Шевц Х.** Возникновение западославянских языков из праславянского и особенности лужицкого языкового развития // Вопр. языкозн. – 1983. – №2. [€ pdf](#)
- **Bednarczuk L.** Języki celtyckie // Języki indoeuropejskie. II. – Warszawa, 1988.
- **Kiszely I.** A földnépei. I. Európa népei. — Budapest, 1979.